

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁRSKA PRÁCA

2011

Jana Ballová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

ŠPECIFIKÁ SOCIÁLNO-EMOCIONÁLNEJ KLÍMY V ŠKD

Bakalárska práca

Študijný program: Pedagogika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)

Školiace pracovisko: KPG – Katedra pedagogiky

Školiteľ: PaedDr. Jana Hanuliaková, PhD.

Nitra 2011

Jana Ballová

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Pedagogická fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Jana Ballová
Študijný program: pedagogika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 1.1.4 pedagogika
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Špecifiká sociálno-emocionálnej klímy v ŠKD
Anotácia: Vybrané špecifiká (vzťahová štruktúra triedy, rola žiaka, vychovávateľa...) sociálno-emocionálnej klímy majú vplyv na jej kreovanie. Vychádzajúc z primárnych funkcií ŠKD je potrebné upriamiť pozornosť na tie činitele, ktoré sú východiskom pri kreovaní klímy.

Školiteľ: PaedDr. Jana Hanuliaková, PhD.
Oponent: prof. PhDr. Erich Petlák, CSc.
Katedra: KPG - Katedra pedagogiky
Vedúci katedry: prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
Dátum zadania: 02.10.2009

Dátum schválenia: 27.11.2009

prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
vedúci/a katedry

Pod'akovanie

Ďakujem školiteľke mojej bakalárskej práce PaedDr. Jana Hanuliaková, PhD. za odborné vedenie, rady a pomoc pri jej vypracovaní.

ABSTRAKT

BALLOVÁ, Jana: *Špecifická sociálno-emocionálnej klímy v ŠKD*. [Bakalárska práca]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Pedagogická fakulta; Katedra pedagogiky. – Školiteľ: PaedDr. Jana Hanuliaková, PhD. Nitra: PF, 2011. 31 s.

Bakalárska práca sa zaoberá špecifikami sociálno-emocionálnej klímy v školskom klube detí. Cieľom bakalárskej práce je charakterizovanie sociálno-emocionálnej klímy v školskom klube detí a porovnať rozdiely medzi klímou v triede a klímou v školskom klube detí. Práca poukazuje na tie činitele, ktoré ovplyvňujú do významnej miery klímu vo výchovnej skupine a zároveň sú východiskom pri vytváraní optimálnej klímy v školskom klube detí. Za rozhodujúce činitele pokladá osobnosť vychovávateľa, osobnosť žiaka a záujmovú činnosť. Práca predkladá hlavné problémy a potreby, ktoré sa týkajú klímy v školskom klube detí a zároveň naznačuje možnosti riešenia a podpory pri rozvíjaní sociálnych a emocionálnych kompetencií žiakov. Jednotlivé témy sú rozpracované v troch kapitolách. Práca je doplnená zoznamom použitej literatúry a prílohami.

Kľúčové slová: klíma v školskom klube detí, osobnosť vychovávateľa, osobnosť žiaka, záujmová činnosť, kompetencie žiaka.

ABSTRACT

BALLOVÁ, Jana: Specific socio-emotional climate in the school club children. [Bachelor work] Constantine The Philosopher University In Nitra. Faculty of Education; Department of education. – Thesis: PaedDr. Jana Hanuliaková, PhD. Nitra: PF, 2011. 31 s.

Bachelor thesis deals with the specifics of the socio-emotional climate in the school club for children. Goal of this work is to characterize the socio-emotional climate in school clubs for children and compare the differences between the climate in the classroom and school climate in children's club. The work highlights those factors which affect to a significant extent the climate in educational group, while the starting point in creating an optimal climate in school clubs for children. For the key factors considered personality educator, student personality and interest activities. Work presents major problems and needs related to climate change in school clubs for children and also suggests possible solutions and support in developing social and emotional competencies of students. The themes are developed in three chapters. The work is supplemented by a list of the literature and attachments.

Key words: climate in school clubs for children, personality educator, student personality, hobbies, student competence.

OBSAH

ÚVOD	7
1 KLÍMA ŠKOLY, TRIEDY A KLÍMA V ŠKD	9
1.1 Klíma školy	9
1.2 Klíma triedy	11
1.3 Klíma v ŠKD	13
2 ČINITELE PODIEĽAJÚCE SA NA TVORBE KLÍMY V ŠKD	18
2.1 Osobnosť vychovávateľa	18
2.2 Osobnosť žiaka	22
2.2.1 Kompetencie žiakov potrebné pri kreovaní v ŠKD	25
2.3 Záujmová činnosť v ŠKD	29
3 SOCIÁLNA A EMOCIONÁLNA KLÍMA V ŠKD	32
3.1 Sociálna dimenzia klímy v ŠKD	32
3.2 Emocionálna dimenzia klímy v ŠKD	35
3.3 Intervencia do klímy triedy	38
ZÁVER	4
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	4
PRÍLOHY	

ÚVOD

„Vychovávatelia nech milujú, čo sa páči mladým a mladí budú milovať to, čo sa páči vychovávateľovi.“

don Bosco

Motivácia môjho rozhodnutia sa pre túto tému bakalárskej práce vyplýva z možnosti pracovať v školskom klube detí a získaním potrebných poznatkov súvisiacich s témou mi môžu napomôcť do budúcnosti v edukačnej praxi.

Každým rokom sa zvyšujú požiadavky na vzdelávanie i edukáciu žiakov. A zároveň aj požiadavky na osobnosť vychovávateľa splňať potrebu dôslednejšej prípravy žiakov pre život v budúcnosti spoločnosti, ktorá od nich vyžaduje samostatnosť, tvorivosť, spoluprácu, kultúrne správanie a vzdelanie vo svoj prospech, ale aj na úžitok spoločnosti.

Vychovávatelia by si mali byť vedomí, že existuje celý rad činiteľov, ktoré vo veľkej miere ovplyvňujú akúkoľvek činnosť žiakov a ich učebné i výchovné výsledky a samozrejme aj na druhej strane samotných vychovávateľov. Pre prácu vychovávateľa je dôležité vedieť aké kroky sú potrebné podstúpiť pri kreovaní klímy v ŠKD ako napríklad rola vychovávateľa, osobnosť žiaka, vzťahová štruktúra triedy a podobne.

Klíma školy, klíma triedy a klíma ŠKD vo veľkej miere ovplyvňuje žiaka, či žiak rád a so záujmom navštevuje školské výchovno-vzdelávacie zariadenie, alebo vníma školské zariadenie ako nutnú povinnosť.

Cieľom práce je definovanie klímy v školskom klube detí a s tým súvisiacich otázok, charakterizovať sociálnu a emocionálnu dimenziu ŠKD a porovnať rozdiely medzi klímou triedy a klímou v ŠKD. Každý dobrý vychovávateľ si je vedomý, že plnenie výchovno-vzdelávacích cieľov nezávisí len od úsilia aplikovania výchovných metód alebo inovácií v edukácii, ale najmä od prevládajúcej klímy vo výchovnej skupine.

V súčasnej dobe máme na deti a mládež priveľa požiadaviek. Deti počujú vo svojom blízkom okolí a to najmä od svojich rodičov, učiteľov i vychovávateľov, že sa majú dobre učiť a slušne správať. Úlohou vychovávateľa, ale aj učiteľov je pripravovať žiakov tak, aby

boli schopní zaradiť sa do života. Musíme brať na vedomie, že škola a školský klub detí nie je len miestom získavania nových vedomostí, zručností, návykov a schopností, ale aj miestom, v ktorom sa žiak musí dobre a príjemne cítiť. Takéto prostredie vytvára pre žiaka podmienky pre jeho úspešnú činnosť z oblasti výchovy a vzdelávania.

Edukácia je veľmi zložitý a zároveň nevyspytateľný proces, ktorý si vyžaduje veľkú dávku trpezlivosti a to nielen zo strany vychovávateľa, ale aj zo strany učiteľov a rodičov. Výchovný proces je náročný z časového hľadiska, náročný na vôľu, emócie človeka, na dôsledné pozorovanie a porozumenie, náročný na prípravu a zabezpečenie podmienok pre priaznivú klímu v školskom klube detí.

Na základe uvedených skutočností sme sa rozhodli vypracovať tému špecifiká sociálno-emocionálnej klímy v školskom klube detí.

1 KLÍMA ŠKOLY, TRIEDY A KLÍMA V ŠKD

V rámci danej problematiky špecifiká sociálno-emocionálnej klímy v ŠKD sme pokladali za dôležité venovať pozornosť nosným pojmom ako klíma školy, klíma triedy a klíma školského klubu detí a podobne. Charakteristika jednotlivých pojmov umožňuje ľahšie pochopiť danú problematiku, ktorá je predmetom odborného výskumu už niekoľko rokov.

1.1 Klíma školy

Každá škola má svoju klímu, ktorá závisí od mnohých faktorov, napr. prostredie, v ktorom sa škola nachádza, počet žiakov školy, zloženie učiteľského kolektívu, zameranie školy a podobne. V literatúre sa v súvislosti s klímou školy používajú rôzne termíny, najčastejšie sa klíma školy vymedzuje pojmami, napr.: *atmosféra školy, prostredie školy, kultúra školy, duch školy* a podobne (Petlák, E., 2006, s.15).

Pri charakterizovaní klímy školy nachádzame v odbornej literatúre viacero definícií. Na komparáciu sme uviedli niektoré z nich s ktorými sa stotožňujeme.

B. Milerski a B. Śliwerski uvádzajú: „*Klíma školy je psychosociálny činiteľ vplývajúci na kvalitu vzdelávania a výchovy v škole, ktorý sa vzťahuje predovšetkým na vzájomné vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi, medzi učiteľmi a vedením školy, rodičmi žiakov ako aj medzi samotnými žiakmi. Pre kvalitu vzdelávania je správna klíma školy, ktorá vyžaduje pripravenosť pomôcť, náklonnosť a zmysel pre bezpečie a tiež vzájomná úcta a dôvera*“ (Milerski, B., Śliwerski, B., 2000, s. 97, In: Petlák, E., 2006, s. 17).

Úroveň kvality klímy školy závisí aj od vzájomných vzťahov medzi všetkými členmi, ktorí navštevujú výchovno-vzdelávacie zariadenie. V školskom prostredí v ktorom medzi pedagógmi, žiakmi, prípadne zamestnancami školy prevláda vzájomná úcta, dôvera a ochota pomáhať sú tým vytvorené potrebné podmienky pre udržanie stability optimálnej klímy v škole.

J. Průcha, E. Walterová, J. Mareš vymedzujú klímu školy nasledovne: „*Klíma školy je sociálno-psychologická premenná, ktorá vyjadruje kvalitu interpersonálnych vzťahov a sociálnych procesov, ktoré fungujú v danej škole tak, ako ich hodnotia, vnímajú*

a prežívajú učitelia, žiaci, prípadne zamestnanci školy“ (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 1998, s. 107).

Hlučné alebo tiché okolie v ktorom sa škola nachádza a jej materiálne zariadenie, pomôcky a podobne môžu mať určitý vplyv na klímu v škole.

Podľa H. Grecmanovej školská klíma zahŕňa celkovú kvalitu prostredia v škole:

- **ekológiu školy** (materiálne a estetické aspekty školy),
 - **spoločenské prostredie** (vzťahy medzi žiakmi, učiteľmi, rodičmi, vedením školy),
 - **sociálny systém, sociálnu dimenziu** vzťahujúce sa na úroveň komunikácie a kooperácie medzi žiakmi, učiteľmi, rodičmi ...,
 - **kultúrna a sociálna dimenzia** vzťahujúca sa na hodnotové vzory, nový systém ...
- (Grecmanová, H., 1988, s. 29).

Pri analýze rôznych definícií klímy školy sme zistili ich spoločný prienik, ktorým je vzájomná podmienenosť vzťahov a ďalších činiteľov, ktoré fungujú v danej škole medzi učiteľmi a žiakmi, medzi učiteľmi a vedením školy, rodičmi žiakov ako aj medzi samotnými žiakmi.

Poznanie rôznych typov klímy školy môže pomôcť aj ako východisko istej sebareflexie škôl, ich vedení i učiteľského kolektívu. Každá škola je iná, má iné zloženie kolektívu učiteľov, iné vedenie, pracuje v inom prostredí a v iných podmienkach, stanovuje si svoje ciele a podobne (Petlák, E., 2006, s. 18).

Na záver tejto podkapitoly uvádzame typy školskej klímy, keďže nasledujúce členenie nie je cieľom našej práce, rozhodli sme sa nevenovať pozornosť danej téme podrobnejšie.

Pri klasifikácii školskej klímy vychádzame zo štúdie H. Grecmanovej.

Typológia školskej klímy v odbornej literatúre:

1. Typy školskej klímy podľa cieľov školy:

- a) Škola s *kustodiálnymi cieľovými aspektmi* (kustód = strážca, opatrovník)
- b) Škola s *edukatívnym cieľovým zameraním*

2. Typy školskej klímy podľa záujmu o ľudí alebo o pracovné úlohy školy:

- a) *Veľký záujem o ľudské kontakty, ale malý záujem o pracovné úlohy školy*
- b) *Veľký záujem o pracovné úlohy školy, ale aj o ľudské stránky v živote školy*

- c) *Stredný záujem o pracovné úlohy školy, ale aj o ľudské stránky v živote školy*
- d) *Malý záujem o ľudí, ale aj o pracovné úlohy školy*
- e) *Veľký záujem o pracovné úlohy, ale malý záujem o ľudské kontakty*

3. Typy školskej klímy podľa výchovných cieľov:

- a) *Autoritatívny typ školskej klímy*
- b) *Demokratický (sociálno-integratívny) typ školskej klímy*
- c) *Liberálny typ školskej klímy*

4. Typy školskej klímy podľa rôznych vzťahov, postojov, pocitov a hodnotiacich súdov:

- a) *Osobnostne orientovaný klimatický typ*
- b) *Diskrepančný klimatický typ (diskrepancia = nezhoda)*
- c) *Funkčne orientovaný klimatický typ*
- d) *Dištančný klimatický typ (dištančný = vzdialenostný)*

5. Typy školskej klímy podľa správania učiteľa v konflikte so žiakmi:

- a) *Konzervatívna školská klíma*
- b) *Progresívna školská klíma*

6. Typy školskej klímy podľa spôsobu vedenia školy a kontaktu školy s okolím:

- a) *Škola riadená autokratickým izolujúcim spôsobom*
- b) *Škola riadená autokraticky, ale životu blízkym spôsobom*
- c) *Škola riadená demokraticky izolujúcim štýlom*
- d) *Škola riadená demokraticky životu blízkym spôsobom*

7. Typy školskej klímy podľa uniformity a plurality školy:

- a) *Škola s formálnou organizáciou*
- b) *Škola s inovatívnymi prístupmi (Grecmanová, H., 1997, s. 258-265).*

Na záver uvádzame niektoré typy klímy školy, ktoré Grecmanová považuje za pozitívne, napr. školská klíma s edukatívnym cieľovým zameraním, škola vedená demokraticky životu blízkym spôsobom a demokraticky (sociálno-integratívny) školský klimatický typ (Grecmanová, H., 1997, s. 265).

1.2 Klíma triedy

V literatúre sa často stretávame s príbuznými pojmami klímy triedy ako napríklad učebné prostredie, atmosféra triedy, skupiny, na ktoré upozorňuje ne jeden odborník.

A z tohto dôvodu je dôležité rozlišovať tri pojmy:

- a) **prostredie triedy, skupiny** vyjadruje ekológiu triedy, typ učebne, jej vybavenie, farby, teplo, osvetlenie, akustika a pod.,
- b) **atmosféra skupiny, triedy** vyjadruje sociálne vzťahy a javy, ktoré majú krátkodobé trvanie, sú situačne podmienené, počas dňa alebo jednej vyučovacej hodiny sa atmosféra môže zmeniť niekoľkokrát,
- c) **klíma skupiny, triedy** vyjadruje dlhodobejšie pretrvávajúce sociálne vzťahy v skupine, vytvára sa v priebehu mesiacov a mení sa pomaly (Zelina, M., 1996, s. 155).

Kvalita klímy v triede je vytváraná mnohými činiteľmi a zároveň sama ovplyvňuje učiteľa, žiakov, ich postoje k výchove, motiváciu, tvorivosť, ale aj ich výkonnosť. V odbornej literatúre sa v súvislosti s klímou triedy stretávame s pojmami ako je **prostredie triedy, charakter či étos triedy, atmosféra triedy** (Hanuliaková, J., 2010, s. 9).

Aj pri definovaní klímy triedy nachádzame v literatúre viaceré názorov. Na komparáciu uvádzame niektoré z nich.

P. Gavora uvádza: „*Klíma triedy vyjadruje, do akej miery je žiak v triede spokojný, či si žiaci vzájomne dostatočne rozumejú, aký je stupeň súťaživosti a konkurencie medzi nimi a aká je súdržnosť triedy*“ (Gavora, P., 1999, s. 137).

V Pedagogickom slovníku je klíma triedy charakterizovaná nasledovne: „*Klíma triedy predstavuje dlhodobejšie sociálno-emocionálne naladenie, zovšeobecnené postoje a vzťahy, emocionálne odpovede žiakov danej triedy na udalosti v triede (vrátane pedagogického pôsobenia učiteľov)*“ (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 1998, s. 98).

K. Konarzewski uvádza: „*Klíma triedy – to sú všetky pravidlá práce a života v triede, ktoré učiteľ žiakom vštepuje a upevňuje pri didaktických a výchovných situáciách*“ (Konarzewski, K., 2004, s. 147, In: Petlák, E., 2006, s. 27).

Poznanie typológie klímy triedy umožňuje venovať sa tým otázkam, ktoré znižujú jej úroveň a kvalitu. Sumarizáciou poznatkov a štúdiom odbornej literatúry sme vybrali najčastejšie uvádzanú diferenciaciu klímy triedy. Keďže nasledujúce členenie nie je cieľom našej práce, nevenovali sme pozornosť danej téme podrobnejšie.

Odborná literatúra uvádza nasledovnú klasifikáciu klímy triedy:

- a) aktuálna a preferovaná klíma,
- b) organizačná klíma,
- c) kreatívna klíma,
- d) komunikačná klíma,
- e) psychická klíma,
- f) mravná klíma.

Klasifikácia klímy triedy je v odbornej literatúre doplnená ešte aj o *humánnu klímu, emocionálnu, socio-emočnú, sociálnu a prosociálnu klímu*. Diferenciácia klímy triedy, ktorú sme uviedli nie je kompletná.

Klíma triedy úzko súvisí s vyučovacou klímou, ktoré sa navzájom ovplyvňujú. Pri komparácii definícií vyučovacej klímy sme zistili zhodu, odlišnosti i doplnenie v nasledujúcich definíciách od autorov.

E. Petlák charakterizuje vyučovaciu klímu nasledovne: „*Pojem vyučovacia klíma naznačuje, že ide o klímu, ktorá je charakteristická pre vyučovanie konkrétneho vyučovacieho predmetu, ale aj o vyučovaciu klímu, ktorú navodzuje učiteľ svojimi metódami a formami práce vo vyučovaní* (Petlák, E., 2006 s. 36).

H. Grecmanová uvádza: „*Vyučovacia klíma sa tvorí vo všetkých vyučovacích predmetoch v rámci interakcie učiteľ – žiak, učiteľ – skupiny žiakov a pod., to znamená, že sa dá vzťahovať na určitý predmet a určitého učiteľa*“ (Grecmanová, H., 1988, s. 31).

Niektorí psychológovia, pedagógovia zastávajú názor, že rozhodujúcim činiteľom je učiteľ, iná časť pripisuje hlavnú úlohu žiakom, zloženiu triedy. Prikláňame sa k tým názorom, ktoré hovoria o rozhodujúcej úlohe učiteľa, ktorý vie alebo nevie s triedou spolupracovať.

1.3 Klíma v ŠKD

Každý školský klub detí má svoju klímu, ktorá závisí od mnohých faktorov, napríklad prostredie, v ktorom sa ŠKD nachádza, počet žiakov navštevujúcich ŠKD, zloženie pedagogického kolektívu, aké výchovno-vzdelávacie ciele si stanovuje ŠKD a podobne.

„Školský klub detí zabezpečuje pre žiakov, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku, výchovu a vzdelávanie v čase mimo vyučovania a v čase školských prázdnin“ (Zákon č. 279/1993, § 6, In: Kratochvílová, E., 2004, s.115).

Školský klub detí (ďalej len ŠKD) je školské výchovno-vzdelávacie zariadenie, ktoré má výchovné a sociálne poslanie – rodičov počas ich pracovných povinností zastupujú vychovávatelia. Vychovávatelia pomáhajú žiakom pri príprave na vyučovanie a pri využívaní voľného času. Výchova žiaka v ŠKD by sa mala uskutočňovať prostredníctvom hier, voľných zamestnaní podľa individuálnych záujmov, organizovaných záujmových činností, vychádzok do prírody a podobne. Každodenný kontakt vychovávateľky so žiakmi, dáva možnosť dobre poznať žiakov a zároveň ovplyvňovať formovanie ich osobnosti. Vzájomná spolupráca vychovávateľa medzi učiteľmi, rodičmi a výchovným poradcom, môže pomôcť žiakom pri riešení ich problémov vo vzdelávacom a sociálnom vývine a podobne (Kratochvílová, E., 2004, s. 115-116).

Každý svojou osobnosťou, svojím správaním a konaním prispieva k prevládajúcej klíme v ŠKD.

Výchova a vzdelávanie sa v ŠKD uskutočňuje v tematických oblastiach výchovy:

- vzdelávacia,
 - spoločensko-vedná,
 - pracovno-technická,
 - prírodovedno-environmentálna,
 - esteticko-výchovná (výtvarná, hudobná, literárno-dramatická),
 - telovýchovná, zdravotná a športová (turistická),
- (Štátny pedagogický ústav, 2009, s. 38-40).

Medzi kľúčové kompetencie, ktoré si má žiak v ŠKD osvojiť zaraďujeme:

- kompetencie učiť sa učiť,
- komunikačné kompetencie,
- sociálne kompetencie,
- pracovné kompetencie,
- občianske kompetencie,
- kultúrne kompetencie,

Uvedené kompetencie si dieťa osvojuje, rozvíja účasťou na záujmovej a výchovno-vzdelávacej činnosti (Štátny pedagogický ústav, 2009, s. 36-37).

Vychovávateľa realizujú výchovno-vzdelávaciu činnosť tak, aby sa počas dňa striedal odpočinok a relax so vzdelávaním, alebo záujmovými a výchovno-vzdelávacími aktivitami. Úlohou vychovávateľov je pripravovať činnosti tak, aby uspokojovali záujmy a rozvíjali schopnosti všetkých detí (Štátny pedagogický ústav, 2009, s. 40).

V súvislosti s klímou ŠKD sme sa v odbornej literatúre nestretli s presnou definíciou klímy ŠKD a z tohto dôvodu sme štúdiom a sumarizáciou poznatkov odbornej literatúry zostavili vlastnú definíciu klímy ŠKD: *„Klíma školského klubu detí vyjadruje kvalitu vzdelávania no najmä výchovy, ktorá sa vzťahuje predovšetkým na vzájomné vzťahy medzi vychovávateľom a žiakmi, medzi vychovávateľom a vedením školského klubu detí, rodičmi žiakov ako aj medzi samotnými žiakmi“*.

Klímu „ovzdušie“ v ŠKD podstatne ovplyvňuje:

- samotný prístup vychovávateľa k žiakom,
- charakter, obsah a priebeh činností,
- vzájomné vzťahy a postoje detí,
- vzájomné vzťahy a postoje medzi vychovávateľom a deťmi,
- kladný vzťah dieťaťa ku školskému zariadeniu - deti radi navštevujú školské zariadenie, tešia sa na činnosť, rovesníkov, kamarátov a vychovávateľa,
- negatívny vzťah dieťaťa ku školskému zariadeniu - deti odmietajú a s nevôľou navštevujú zariadenie a podobne (Kratochvílová, E., 2002, s. 3).

Stotožňujeme sa s názorom E. Kratochvílovej, že kľúčom k uvedeným činiteľom je vychovávateľ, ktorý má pozitívny vzťah k svojej práci, k žiakom, ktorý vie so žiakmi komunikovať, priateľsky im poradiť, ktorého majú deti rady, dôverujú mu, vážia si ho a rešpektujú (Kratochvílová, E., 2002, s. 3).

Nasledujúce uvedené skutočnosti možno považovať za činitele, ktoré majú vplyv na klímu v triede a klímu v ŠKD. Môžu slúžiť ako východisko k dosiahnutiu zmeny klímy vo výchovnej skupine v zmysle zo strany učiteľa, vychovávateľa a aké kroky treba podstúpiť aby vznikla priaznivá klíma.

Z nášho pohľadu uvádzame skutočnosti, ktoré prevládajú v ŠKD a zároveň majú pre klímu ŠKD pozitívny alebo negatívny dopad.

ŠKD poskytuje väčší priestor pre edukáciu detí s porovnaním so školou, pretože škola je zameraná predovšetkým na vzdelávanie žiakov a je málo času pre výchovu žiakov.

Prevláda tu láskavý prístup a humor zo strany vychovávateľa, jeho verbálna i neverbálna komunikácia je vo väčšej miere aplikovaná v edukačnej praxi vo vzťahu k deťom, vzájomné sympatie v porovnaní s triedou, kde učiteľ je často u žiakov vnímaný ako „nepriateľ“, pociťujú voči nemu nedôveru, jeho komunikácia s deťmi je skôr zameraná predovšetkým na ich učebné výsledky a dochádzku do školy oproti vychovávateľovi, ktorý komunikuje s deťmi aj o ich zážitkoch, potrebách, starostiach a podobne.

Žiaci prostredníctvom záujmovej činnosti, aktivít, vychádzok, rozhovoru a aplikovaním didaktických hier spoznávajú samých seba, svoje dobré i zlé stránky osobnosti, úroveň svojich zručností, schopností. Okrem toho majú deti viac priestoru spoznávať aj svojich spolužiakov a zlepšujú sa vzájomné vzťahy medzi vychovávateľom a žiakmi, samotnými žiakmi.

V ŠKD prevláda väčšinou uvoľnenejšia atmosféra spojená s radosťou, menej stresu a nátlaku pociťujú deti. Počas vyučovania v škole sú žiaci často vystavený stresu, nátlaku, pracujú v napätej atmosfére a majú strach zo skúšania i z učiteľov. Často sa stáva, že žiaci pociťujú nespravodlivosť pri skúšaní a klasifikovaní.

Vychovávateľ nenútenou a hravou formou prostredníctvom hier, aktivít a podobne rozvíja komplexný rozvoj osobnosti žiaka. Počas pobytu dieťaťa v ŠKD sa vychovávateľa držia zásady striedať výchovno-vzdelávacie činnosti s oddychom. Čo na rozdiel v škole sa žiaci stretávajú s memorovaním učiva, stereotypom vo vyučovaní, vnucovaním názorov. U žiakov prevláda pocit únavy, preťažnosti z vyučovania, úloh a požiadaviek, ktoré sú kladené zo strany pedagóga.

Na druhej strane spomenieme skutočnosti, ktoré môžu negatívne ovplyvňovať klímu v ŠKD. Žiaci do ŠKD prichádzajú často s pocitom únavy a preťažnosti, možná je tu aj nechuť žiakov ďalej sa aktívne zúčastňovať na pripravených činnostiach, ktoré sa realizujú v ŠKD. Počas pobytu v ŠKD prevláda hluk, krik medzi deťmi, slabá disciplína u žiakov v porovnaní so žiakmi v triede školy. Žiaci počas vyučovania majú často väčší rešpekt voči učiteľom a prevláda silnejšia disciplína u žiakov.

Kvalita klímy v ŠKD vyjadruje, do akej miery je žiak v triede spokojný, či si žiaci vzájomne rozumejú, aká je súdržnosť v triede a zároveň sama ovplyvňuje vychovávateľa, žiakov, ich vzťah k vychovávateľovi a ich vzťah k svojim spolužiakom, ďalej kvalita klímy ovplyvňuje tvorivosť a výkonnosť žiakov.

Pri vymedzení skutočností, činiteľov, ktoré sa podieľajú na tvorbe klímy sme zistili, že s porovnaním s klímou v ŠKD sa klíma v triede podstatne líši, prevládajú v nej skôr negatívne skutočnosti. Na druhej strane prevládajúce negatíva a pozitíva vo veľkej miere závisia od prístupu učiteľa, vychovávateľa a aj od samotných žiakov.

Porovnanie medzi klímou v triede a klímou v školskom klube detí sme uviedli v prehľadnej tabuľke 1 Porovnanie klímy triedy a klímy ŠKD (Príloha C).

2 ČINITELE PODIEĽAJÚCE SA NA TVORBE KLÍMY V ŠKD

Z predchádzajúcej kapitoly je nám zrejmé, že na klímu školy, triedy, vyučovania a klímu ŠKD pôsobí veľa činiteľov, ako je osobnosť vychovávateľa, učiteľa a žiaka, vzájomné vzťahy medzi žiakmi, vzťahy medzi vychovávateľom, učiteľom a žiakmi a podobne.

2.1 Osobnosť vychovávateľa

Vychovávateľ je rozhodujúcim činiteľom, ktorý vo veľkej miere ovplyvňuje klímu vo výchovnej skupine. Od samotného vychovávateľa záleží pre aký postup práce, riešenia konfliktov a podobne sa rozhodne v edukačnej praxi a taktiež aj pri kreovaní klímy v ŠKD.

Výchova je najzložitejšia a najťažšia činnosť, náročnosť spočíva v tom, že vychovávateľ je na jednej strane *vedcom*, odborníkom a na druhej strane je *umelcom*. Výchova sa uskutočňuje neustále, má rôzne formy, metódy, nemá striktné predpísané témy, postupy (Zelina, M., 1996, s. 216).

Niekedy si možno ani neuvedomujeme, že samotný pedagóg už svojím prístupom k svojim činnostiam výrazne ovplyvňuje klímu triedy a klímu vyučovania. Azda každý pedagóg si myslí, že práve on je tým ideálnym (Petlák, E., 2006, s. 38).

Proces a výsledky edukácie v ŠKD vo veľkej miere závisia od osobnosti vychovávateľa, od jeho odbornej – pedagogicko – psychologickej a metodickej pripravenosti, všeobecnej rozhladenosti, schopnosti reflektovať spoločenské otázky a objasňovať ich žiakom, deťom na úrovni ich chápania, od jeho vzťahu k deťom a mládeži, od ochoty, snahy porozumieť im, schopnosti empatie a porozumenia pre ich problémy a podobne. Vychovávatelia (v súlade s medzinárodnými termínmi) sú pedagogickí zamestnanci, pracujúci v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach - v školských kluboch detí, v školských strediskách záujmovej činnosti, v domovoch mládeže, v centrách voľného času, v špeciálnych výchovných zariadeniach (v zariadeniach výchovnej prevencie a v zariadeniach náhradnej rodinnej výchovy) - ako je detský domov, reedukačný detský domov, reedukačný domov pre mládež. Vychovávatelia v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach pracujú podľa funkčného zaradenia ako vedúci vychovávateľa, skupinoví vychovávatelia, alebo pomocní vychovávatelia (v nočných službách v domovoch mládeže). Každý z uvedených typov zaradenia má svoje špecifiká. V role vychovávateľa pôsobia aj profesionálni pracovníci a dobrovoľní pracovníci

(dobrovoľníci), pracujúci s deťmi v rôznych oblastiach výchovy vo voľnom čase ako kultúrno-osvetoví pracovníci, vedúci záujmových útvarov, občianskych združení, náboženských a detských organizácií. Vychovávateľ patrí k najdôležitejším činiteľom výchovy, jej účinnosti. Výchova ako cieľavedomý a zámerný proces zameraný na formovanie a rozvoj osobnosti prebieha medzi základnými faktormi pedagogického trojuholníka a to: *subjektom výchovy* (ten, kto výchovne pôsobí), *objektom výchovy* (ten, na koho výchovou pôsobí), *obsahom* (to, prostredníctvom čoho výchova pôsobí); (Kratochvílová, E., 2004, s. 248).

V procese výchovy a vzdelávania pôsobí vychovávateľ, učiteľ, vedúci záujmového krúžku a podobne na dieťa prostredníctvom konkrétneho obsahu, uplatňuje pritom vybrané formy, metódy a prostriedky výchovy. Požiadavky na osobnosť vychovávateľa sa v pedagogike tradične uvádzajú:

- všeobecné vzdelanie a kultúrna rozhl'adenosť,
- profesijno-odborná pedagogicko-psychologická a metodická pripravenosť,
- osobnostné predpoklady (kladný vzťah k deťom, pedagogický takt, tvorivosť, komunikatívnosť, pozitívne charakterové vlastnosti, manažérske schopnosti atď.),

Všeobecné vzdelanie a kultúrna rozhl'adenosť hovorí o úrovni všeobecných poznatkov, vedomostí, znalostí, o prehľade a orientácii v histórii a súčasnosti, aktuálnych otázkach spoločenského života, o ktoré majú záujem deti a dospievajúca mládež. **Profesijno - odborná pripravenosť** sa týka odbornej teoretickej prípravy v oblasti výchovy a vzdelávania, pedagogicko - psychologickkej, metodickkej prípravy, teda odborného vzdelania, adekvátne v odbore vychovávateľstva a špecializácie v konkrétnej oblasti výchovnej činnosti, ktoré sú základom na tvorivé uplatňovanie týchto požiadaviek v práci s deťmi, mládežou a na rozvoj pedagogických kompetencií v oblasti výchovy vo voľnom čase (Kratochvílová, E., 2004 , s. 249).

Práca vychovávateľa si vyžaduje:

a) produktívny prístup a realizovanie edukácie na úrovni súčasných poznatkov vied o výchove vo všetkých jej etapách (plánovania, organizácie, riadenia, diagnostikovania, kontroly a hodnotenia výsledkov) a úrovniach priamej i nepriamej výchovnej činnosti,

b) realizovanie výchovno - vzdelávacej činnosti s deťmi a mládežou v danom odbore záujmovej činnosti alebo inej spoločenskej aktivity,

c) dobrú úroveň sociálnej komunikácie (uplatňovanie verbálnej a neverbálnej komunikácie), najmä pedagogickej komunikácie (vo vzťahoch: vychovávateľ - žiak - žiaci,

vychovávateľ - učitelia, vychovávateľ - spolupracovníci, vychovávateľ - rodičia, vychovávateľ - občianska verejnosť) a taktiež dobrú úroveň spoločenského vystupovania,

d) manažérske schopnosti a ich uplatňovanie v edukácii a jej zabezpečovaní v kooperácii:

- **so školou** (s vedením školy, s učiteľmi, s výchovným poradcom a so školským psychológom),
- **s odborníkmi v oblasti zdravotníctva** (dorastovým lekárom, pediatrom),
- **s odborníkmi z pedagogicko-psychologického poradenstva** (pedagógmi, psychológmi),
- **so sociálnymi pracovníkmi a inými odborníkmi** pri riešení otázok vzdelávania a výchovy, problémov vzdelávacieho a osobnostného vývinu a zdravotných problémov žiakov,
- **s ostatnými spoločenskými inštitúciami** pri zabezpečovaní úloh výchovy vo voľnom čase,

e) realizovanie nenáročných metód pedagogického výskumu pri poznávaní žiakov, ich záujmov a iných otázok podľa aktuálnych potrieb, pri sledovaní a hodnotení úrovne a výsledkov výchovno-vzdelávacej činnosti,

f) celoživotné (formálne a neformálne) vzdelávanie a sebavzdelávanie pri rozvíjaní pedagogických a ďalších odborných kompetencií a pedagogickej tvorivosti (Kratochvílová, E., 2004, s.249-250).

Osobnostné predpoklady. Nevyhnutný je dobrý vzťah k deťom a mládeži, k ľuďom, založený na pedagogickom optimizme, s názorom, že v každom človeku je niečo dobré, pozitívne, čo je potrebné objaviť a rozvíjať. Osobnosť vychovávateľa by mala disponovať pozitívnymi vlastnosťami charakteru - mravnosť, čestnosť, spravodlivosť, zodpovednosť, pracovitosť, dôslednosť, slušnosť, taktnosť, ohľaduplnosť a podobne (Kratochvílová, E., 2004, s. 250).

Podľa J. Čapka „*najdôležitejšiu rolu hrajú dedičné predispozície, ako napr. pedagogické nadanie, empatické schopnosti, pozitívny vzťah a láska k deťom, snaha zaoberať sa nimi, viesť ich a pomáhať im, ale aj túžba po sebavzdelávaní, seba výchove a sebarealizácii, ochota k sebaobetovaniu, motivačné schopnosti atď.*“

(Čapek, J., 1994, s. 130, In: Kratochvílová, E., 2004, s. 252).

Autor M. Zelina píše, že rola vychovávateľa je súbor očakávaní, vychovávateľ má moc aktívne ovplyvniť, ako ho budú vnímať žiaci, a tento proces má byť zacielený tak, aby sa dosiahli čo najväčšie pozitíva z pohľadu cieľov edukácie. Vychovávateľ bežne plní a pôsobí v práci s deťmi ako:

- a) **poradca** – táto rola sa odporúča a je efektívna pre výchovu,
- b) **diagnostik** – táto rola je nevyhnutná pre prácu vychovávateľa, aj deti musia očakávať a vedieť, že ich vychovávateľ pozná,
- c) **podnecovateľ, stimulátor** – má sa na mysli pozitívna stimulácia k sebarozvoju a rozvoju osobnosti, táto rola je potrebná,
- d) **kontrolór** – táto funkcia je diskutabilná a skôr ju autor neodporúča,
- e) **arbiter** v sporoch detí, medzi deťmi a rodičmi, učiteľmi – táto rola je veľmi nevd'áchná,
- f) **detektív, vyšetrovateľ** by nemal fungovať a takto by ho deti nemali vnímať,
- g) **citový uspokojovateľ** – táto rola je často v praxi realizovaná, ale spája sa s nebezpečením prílišnej citovej závislosti detí na vychovávateľovi, čo nie je najlepším riešením vzťahu (Zelina, M. 1996, s. 151).

Uvedené rolové pozície by mal byť vychovávateľ schopný aj v praxi realizovať, čo je ďalším dôkazom, ktorý dokazuje o náročnosti tejto pedagogickej profesie.

Vychovávateľa majú možnosť čerpať podnety, inšpirácie vo formách ďalšieho vzdelávania, z pedagogickej tlače, odborných časopisov, najmä časopis *Vychovávateľ*, ktorý by nemal chýbať v žiadnom výchovno-vzdelávacom zariadení (Kratochvílová, E., 2002, s. 5).

Štúdiom a sumarizáciou poznatkov odbornej literatúry sme vymedzili charakteristiku vychovávateľa, ktorý by mal disponovať kompetenciami potrebnými pre priaznivú klímu v školskom klube detí. Za najdôležitejšie považujeme, aby vychovávateľ :

- mal kladný vzťah k deťom a mládeži, dával pozor aby nedošlo k prílišnej citovej nadväznosti dieťaťa na vychovávateľa,
- príjemne vystupoval v spoločnosti detí, rodičov i ostatných pedagogických zamestnancov,
- disponoval pozitívnymi vlastnosťami charakteru ako zodpovednosť, spravodlivosť, trpezlivosť, priateľskosť a podobne,
- schopnosť empatie, akceptovať dieťa aj s jeho negatívnymi vlastnosťami alebo slabými stránkami a byť ohľaduplný v práci voči žiakom,

- komunikoval so žiakmi i rodičmi, prejavoval o nich záujem a podporoval,
- v prospech svojej práci s deťmi sa naďalej vzdelával a tvoril.

Osobnosť vychovávateľa, ktorá má negatívny dopad na klímu v ŠKD disponuje vlastnosťami ako napríklad:

- nerešpektuje dieťa také aké je a zároveň aj potreby, názory a nápady dieťaťa,
- je sarkastický voči deťom, učebným výsledkom a taktiež pri akejkoľvek aktivite detí,
- drží si odstup od detí a je na nich neprimerane prísny,
- nespravodlivý pri riešení konfliktov medzi žiakmi, neobjektívny v hodnotení žiakov, robí protekcie,
- trpí zaujatosťou napríklad voči národnosti žiaka, jeho sociálnym pomerom alebo voči náboženstvu, ktoré žiak vyznáva.

Vychovávateľ, ktorý vo svojej edukačnej praxi vystupuje pred žiakmi vyššie spomenutým správaním a konaním, vytvára atmosféru strachu a napätia. V takejto prevládajúcej klíme v ŠKD nie sú žiaci schopní sa uvoľniť, dosahovať úspechy vo výchovno-vzdelávacom procese a v záujmovej činnosti, a taktiež počas prípravy na vyučovanie. Uvedené skutočnosti, Podľa môjho osobného názoru môžu mať zlý vplyv na psychiku žiakov a zároveň prispievať k pasivite v akejkoľvek výchovno-vzdelávacej činnosti zo strany žiakov.

A naopak vychovávateľ, ktorý má pozitívny dopad na klímu v ŠKD disponuje vlastnosťami ako napríklad:

- zaujíma sa o žiakov a komunikuje s nimi, má schopnosť empatie a zmysel pre humor,
- je trpezlivý pri práci so žiakmi, spravodlivý pri riešení konfliktov medzi žiakmi a taktiež aj v hodnotení, aktívne počúva a oceňuje snahu žiakov,
- motivuje a povzbudzuje žiakov, poukazuje na dobré stránky žiaka, ale aj na jeho zlé stránky, ktoré sa snažia spoločne eliminovať do určitej miery,
- výchovná a učebná činnosť v ŠKD prebieha hravou, uvoľnenou a zaujímavou formou.

Vychovávateľ, ktorý disponuje uvedenými vlastnosťami je na dobrej ceste vytvoriť stabilnú priaznivú klímu v ŠKD. V takejto prevládajúcej klíme bez napätia a strachu sú žiaci schopní sa uvoľniť, dosahovať dobré výsledky v každej činnosti v ŠKD. Taktiež treba brať na vedomie, že žiaci ale aj samotný vychovávateľ nemusia počas pobytu v ŠKD byť dobre naladení alebo bez príznakov únavy a podobne. V prostredí v ktorom sa žiak cíti bezpečne, bez strachu z nejakej osoby alebo možných neúspechov z akejkol'vek činnosti v ŠKD, kde sa bude cítiť že je tam vítaný a uvedomuje si svoje miesto vo výchovnej skupine a má dobré vzájomné vzťahy medzi žiakmi a vychovávateľom sa zvyšuje šanca že žiak bude s radosťou navštevovať ŠKD.

2.2 Osobnosť žiaka

Každý jeden žiak má svoje kladné a záporné stránky osobnosti, ktoré sa dajú do určitej miery posilňovať alebo eliminovať. Svojím správaním a konaním ovplyvňuje klímu v ŠKD. Žiak pre svoj zdravý duševný a sociálny vývin potrebuje mať istotu, že niekam patrí a má svoje miesto v sociálnej skupine, v ktorej sú si všetci rovnocenní.

„Každý žiak patrí do určitej sociálnej skupiny – triedy. So svojimi spolužiakmi navštevuje školu i mimoškolské aktivity, učí sa, priateli sa s inými žiakmi (resp. je voči nim indiferentný alebo ich ignoruje)“ (Gavora, P. 1999, s. 136).

Nie každý žiak akceptuje požiadavky vychovávateľa a to, čo od neho vyžaduje vychovávateľ, škola a učiteľ. Prístup žiakov k plneniu povinností a požiadaviek môže výrazne pôsobiť na klímu triedy (Petlák, E., 2006, s. 43).

Súhlasíme s názorom J. Hanuliakovej, že v súvislosti so súčasnými inovatívnymi prístupmi v rámci výchovného procesu sa stretávame s požiadavkou vnímať žiaka ako subjekt. Subjekt, ktorý bude zapojený do diania v triede, v škole ako aj do diania v ŠKD. Proces vyučovania, vzdelávania a edukácie bude efektívnejší, ak sa zo žiakov stanú partneri vychovávateľa, učiteľa. A taktiež, aby žiaci, deti pod vplyvom a usmerňovaním vychovávateľa, učiteľa preberali svoju zodpovednosť za kvalitu ich života v triede, a to v oblasti výchovy a vzdelávania (Hanuliaková, J., 2010, s. 31).

Motivovaním a zapájaním žiakov nenásilnou formou napríklad do kultúrnych podujatí ako je Deň matiek, Deň detí, Fašiangy alebo aj pri rozhodovaní života triedy pod., získavajú pocit užitočnosti, uznania a chuť ďalej sa aktívne zapájať do rôznych aktivít v rámci ŠKD.

Považujeme za dôležité aspoň v stručnosti spomenúť typológiu žiakov, ktorá sa týka klímy triedy (Typy žiakov sme prevzali z publikácie B. Badziukiewiczovej a M. Solasiňského 2005, s. 181-194, In: Petlák, E., 2006, s. 44-48).

1. **„Nepoddajný, zlý“ žiak.** Ide o žiaka, ktorý na hodinách vyrušuje, neučí sa, robí zle svojim spolužiakom a pod.
2. **Žiak „nespratník“.** Ide tu o žiaka, ktorý sa snaží v triede vyniknúť, avšak nie dobrým prístupom k učeniu, ale tým, že sa k svojim spolužiakom správa zle, vyrušuje počas vyučovania nielen učiteľa, či vychovávateľa ale aj svojich spolužiakov a pod.
3. **Žiak „triedny šašo“.** Ak tento žiak nenaruša vyučovanie, neznevažuje vychovávateľa, pedagóga a spolužiakov, môže byť prínosom pre klímu triedy. Výhodou je, že v triede neprevláda napätie, občas sa v nej žartuje a pôsobenie učiteľa, vychovávateľa nie je rutinné, pretože musí zareagovať na správanie tohto žiaka. Samotného žiaka vnímajú ostatní ako žiaka, ktorý má zmysel pre humor.
4. **Žiak „líder“ a žiak „outsider“.** Ak líder žiak alebo lídri sú žiaci s dobrým vzťahom k učeniu, tak do určitej miery usmerňujú ostatných spolužiakov, poskytnú im pomocnú ruku pri úlohách a učení, v kolektíve eliminujú správanie niektorých horších žiakov a pod. Lídrom triedy sa môže stať aj žiak, ktorý má negatívny postoj k učeniu a pod. Žiak sa stane **outsiderom** buď z vlastného pričinenia alebo zásluhou triedy. Z vlastnej viny je to vtedy, keď žiak je namyslený, podceňuje svojich spolužiakov, nezapája sa do činnosti triedy a pod. Outsiderom sa môže stať aj zásluhou triedy, a to napr. ak je agresívny, vysmieva sa spolužiakom alebo narúša život v triede a pod.
5. **Žiaci „triedna elita“.** Môže ísť o skupinu žiakov, ktorá sa zoskupuje na základe rovnakých záujmov, napr. obľuba hudobného štýlu, štýlu obliekania, záujem o šport a pod. Problém nastáva vtedy, keď sa táto skupina žiakov uzatvára sama do seba, odmieta spoluprácu s ostatnými žiakmi, vysmieva sa im a pod.
6. **Žiacke „páry“.** Pár chlapec - dievča sa môže študijne dopĺňať a dokáže „strhnúť“ aj triedu alebo aspoň jej časť. Taktiež pod vplyvom „chodenia spolu“ sa môže žiak, pár alebo aj trieda zhoršiť v správaní i v učení.

7. Žiak „obet“. Žiak sa z rôznych príčin stáva obeťou triedy, trieda alebo skupina žiakov ho šikanuje. V takomto prípade sú v triede žiaci, ktorí cítia ľútosť voči šikanovaným žiakom, ale nezastanú sa ho, dôvod môže byť strach, že aj on sa stane obeťou šikanovania.

Úlohou vychovávateľa je hľadať príčiny správania a konania žiaka, ktorých môže byť viacero. Vychovávateľ svojím výchovným pôsobením má moc meniť status žiaka vo výchovnej skupine ŠKD.

Uvedená typológia žiakov, ktorá sa týka klímy triedy sa môže týkať aj klímy ŠKD, pretože vychovávateľ prichádza každodenne do kontaktu so žiakmi, ktorí navštevujú základnú školu a po vyučovaní trávajú čas v školskom klube detí. Vo výchovnej skupine sa môže prejaviť ne jeden typ žiaka, ktorý bude mať vplyv na klímu v ŠKD. Samozrejme každý žiak i vychovávateľ bez ohľadu na to do ktorej kategórie ho zaradíme, prispieva svojou osobnosťou pri kreovaní klímy vo výchovnej skupine.

Poznávanie vzájomných vzťahov medzi žiakmi je dôležitou súčasťou získavania celkového obrazu o žiakovi i o triede. Jeho pozícia v triede vyjadruje postoj ku škole a k pedagógom, ako sa cíti medzi spolužiakmi, ako rešpektuje iných, ako spolupracuje so spolužiakmi a podobne (Gavora, P., 1999, s. 136).

Vychádzka, exkurzia, výlet majú pre žiakov vzdelávací účinok, ktorý dosiahnú žiaci pozorovaním predmetov a javov, pracovného procesu a pod. v skutočných podmienkach, čím získavajú správne a komplexnejšie vedomosti. Okrem vzdelávacieho efektu majú i veľkú výchovnú hodnotu, formujú vzťah žiaka k prírode, k jej ochrane, poznávacie práce a podobne. Pre splnenie vzdelávacích a výchovných cieľov, je dôležité aby učiteľ, vychovávateľ a žiaci boli dôkladne pripravený, oboznámený s organizačným zabezpečením, dodržiavali bezpečnostné opatrenia a podobne (Petlák, E., 2004, s. 179-181).

Sme toho názoru, že realizácia vychádzky, exkurzie a výletu môže mať pozitívny vplyv na rozvoj vzájomných vzťahov medzi vychovávateľom a žiakmi, medzi žiakmi navzájom. Možno by bolo prospešné využiť príležitosť spolupráce medzi vychovávateľom a rodičmi, myslíme tým v rámci napríklad výletov motivovať rodičov k tomu aby spolupracovali s školou, ŠKD, pedagogickými zamestnancami a podobne, napríklad rodič môže

poskytnúť pomocnú ruku ako dozor, spoluorganizátor akcií, a podobne. Stretávame sa s nespokojnosťou u žiakov, ktorý majú názor, že je málo priestoru na realizáciu výletov a podobne. Je zrejmé, že príčina pocitu nespokojnosti vyplýva z nedostatku financií, ktorými disponuje vedenie školy, školského klubu detí i samotný rodičia. Ďalším dôvodom môže byť slabá angažovanosť pedagógov realizovať už spomenuté organizačné formy vyučovania a nakoniec je tu veľká zodpovednosť vychovávateľa za žiakov. V ŠKD je z nášho pohľadu viac priestoru na realizáciu exkurzií, vychádzok a výletov v porovnaní so školou.

2.2.1 Kompetencie žiakov potrebné pri kreovaní klímy v ŠKD

Sociálnym a emocionálnym schopnostiam, zručnostiam je možné naučiť sa. Podporovanie a rozvíjanie sociálnych a emocionálnych kompetencií u detí napomáha k skvalitneniu klímy v ŠKD.

K sociálnym zručnostiam patrí umenie zdieľať osobné informácie, dávať otázky druhým a vyjadrovať záujem a súhlas s ostatnými (Shapiro, L., E., 1998, s.139).

Jednou z alternatív ako usmerňovať a korigovať dej v triede, je kreovať a formovať aktuálnu klímu triedy. Každodenné situácie, prejavy správania sa žiakov voči sebe navzájom, rôzne techniky a spôsoby komunikácie, ktoré sa uskutočňujú v triede, predurčujú, tvoria profil a špecifikum danej triedy alebo skupiny (Hanuliaková, J., 2010, s. 58).

Výskumy dokazujú, že sociálne a emocionálne schopnosti, zručnosti môžu byť dôležitejšie pre úspešnosť človeka v živote než jeho intelektuálne schopnosti (Shapiro, L., E., 1998, s. 14).

Sme toho názoru, že žiak ktorý už počas detstva nenadobudne sociálne a emocionálne schopnosti môže mať problémy v rôznych situáciách, na ktoré nebude schopný primerane reagovať, čo mu môže spôsobiť ďalšie problémy do budúcnosti.

„Podporovanie a rozvíjanie sociálnych a emocionálnych aspektov u žiakov napomáha k skvalitneniu v oblasti sociálnych vzťahov a štruktúr, v oblasti emócií a emocionálnych prejavov, taktiež pomáha prispieť k naplneniu poslania školy – zušľachtovať a rozvíjať vnútorný svet detí a plnohodnotne ich pripravovať na život v sociálnej skupine, v spoločnosti“ (Hanuliaková, J., 2010, s. 47).

Pri zanedbávaní rozvoja kompetencií u detí prispievame k tomu, že deti nebudú schopné v osobnom živote a zároveň aj na verejnosti, dostatočne vyjadrovať svoje potreby a názory, budú mať problémy nadväzovať kontakty, spolupracovať a komunikovať s ľuďmi, presadzovať svoje názory, nápady a uskutočňovať svoje ciele.

Na základe štúdia a sumarizácie poznatkov z odbornej literatúry sme vymedzili z nášho pohľadu kľúčové kompetencie, ktorými by mali disponovať deti k dosiahnutiu priaznivej klímy v školskom klube detí. Kľúčové kompetencie sme uviedli vo forme tabuľky.

Tabuľka 1 **Kompetencie žiakov potrebné pri kreovaní klímy v ŠKD**

KĹÚČOVÉ KOMPETENCIE POTREBNÉ NA PRIAZNIVÚ KLÍMU V ŠKD	
Sociálne kompetencie:	Emocionálne kompetencie:
<ul style="list-style-type: none"> - kultúrne riešiť spory a napäté situácie, sebaovládanie; - komunikovať (verbálne, neverbálne) a spolupracovať v skupine; - taktne presadzovať svoje názory, rešpektovať názory ostatných; - schopnosť aktívne počúvať; - chápať zodpovednosť za porušovanie disciplíny; - schopnosť vnímať svoju existenciu v skupine; - podriaďovať sa záujmom väčšiny; 	<ul style="list-style-type: none"> - akceptovať ostatných spolužiakov a empatické porozumenie; - ovládať negatívne citové prejavy (závisť, zlomyseľnosť a pod.) ; - kladné citové vzťahy k spoločenskému a prírodnému prostrediu; - verbálne a neverbálne prejavovanie citov; - správne pomenovať a vyjadriť vlastné citové prežívanie; - vedomie, že ľudia všetkých rás a národností sú si rovnocenní; - pomáhať slabším, zdravotne znevýhodneným;

Sociálne a emocionálne kompetencie si žiaci za pomoci vychovávateľa môžu rozvíjať prostredníctvom výchovných metód, rozhovorov, hier, aktivít a pod., ktorých obsahom budú najmä emócie a sociálne vzťahy. Podľa nášho názoru aj aktívna účasť žiakov na vychádzke, exkurzii, výlete alebo na kultúrnom podujatí a pod. môže prispievať k rozvoji potrebných kompetencií pri vytváraní optimálnej klímy v ŠKD.

2.3 Záujmová činnosť v ŠKD

Záujmová činnosť je činiteľ, ktorý priaznivo vplýva na klímu v ŠKD. Prostredníctvom záujmovej činnosti v ŠKD majú žiaci po vyučovaní príležitosť venovať sa svojim záujmom, na ktoré nemusia mať dostatok času, priestoru v rodinnom prostredí. Zároveň si odbúravajú stres, ktorý nadobudli počas dňa v škole, prípadne stres z rodinného prostredia.

E. Kratochvílová záujmovú činnosť vymedzuje nasledovne: „*Záujmová činnosť je cieľavedomá činnosť, zameraná na uspokojovanie a rozvíjanie individuálnych potrieb, záujmov, sklonov*“ (Kratochvílová, E., 1983, s. 36).

Záujmová činnosť je obľúbenou činnosťou detí, mladých i dospelých ľudí vo voľnom čase. Prináša uspokojenie, radosť a pocit naplnenia a často krát je zdrojom pozitívnych zážitkov. Záujmová činnosť slúži ako prostriedok na objavenie, prejavenie sa a na rozvoj individuálnych predpokladov a schopností, aj na seberealizáciu osobnosti. Dôležitá je pre rast záujmov, schopností, odhaľovanie a formovanie nadania a talentu, rozširovanie a prehľbovanie vedomostí, poznatkov, utváranie zručností a návykov. Je zdrojom pre získavanie praktických skúseností z rozličných oblastí, formovanie charakterových vlastností, rozumieme tým vzťahy k iným ľuďom, k sebe samému, k práci a podobne. Často sa stretávame s tým, že rodičia, aj neskúsení vychovávateľa deti trestajú zákazom obľúbenej činnosti, napr. za neposlušnosť dostane dieťa zákaz stretnúť sa s kamarátmi alebo vychovávateľ zruší plánovanú vychádzku a podobne. Záujem, záujmová činnosť je kľúčom výchovy človeka, cesta prostredníctvom ktorej sa možno k človeku priblížiť, poznať ho, vplývať na neho. Vychovávateľ by sa mal zaujímať o záujmy žiakov, ktoré môže zistiť napríklad pozorovaním žiakov alebo rozhovorom a podobne (Kratochvílová, E., 2002, s. 4-5).

Vychovávateľa spolu so žiakmi by mohli motivovať rodičov, starých rodičov, aby sa občas zúčastnili na záujmovej činnosti v ŠKD. Spoluúčasť rodičov detí môže upevňovať vzájomné vzťahy medzi vychovávateľom, žiakmi a rodičmi.

Súhlasíme s uvedenými názormi E. Kratochvílovej a sme toho názoru, že pri záujmovej činnosti by nemalo ísť len o uspokojovanie potrieb a záujmov dieťaťa, ale aj o ich rozvoj a odhaliť skryté dispozície a talent, nadanie dieťaťa.

„Záujmová činnosť prebieha v najrôznejších oblastiach ľudskej činnosti podľa zamerania záujmov. Podľa predmetu záujmov a obsahu činnosti sa tradične vo výchove vo voľnom čase žiakov základných a stredných škôl uskutočňuje:

- spoločenskovedná záujmová činnosť,
- kultúrno-umelecká (resp. esteticko-výchovná) záujmová činnosť,
- športová a telovýchovná záujmová činnosť,
- prírodovedná záujmová činnosť,
- technická záujmová činnosť,
- turistická záujmová činnosť,
- branná záujmová činnosť“ (Kratochvílová, E., 2004, s. 197).

Úlohou vychovávateľa by malo byť aj usmerňovanie záujmov žiakov, pri ktorom žiaci nebudú pociťovať nátlak vychovávateľa alebo iného pedagogického zamestnanca či rodiča. Ďalej vychovávateľ by mal dbať na to, aby každý žiak poznal a mal skúsenosť s každou oblasťou záujmovej činnosti, ktoré sme vyššie uviedli.

Pre záujmové činnosti je charakteristické, že:

- „umožňujú deťom voliť si zamestnanie podľa vlastných záujmov,
- umožňujú styk starších detí s mladšími,
- poskytujú deťom aspoň relatívny pocit slobody,
- rozširujú oblasť pracovných záujmov detí,
- učia deti organizovať vlastnú prácu i zábavu,
- dávajú im väčšiu príležitosť k samostatnej a tvorivej práci v porovnaní so školou,
- prispievajú značnou mierou k spojeniu školy so životom“ (Sedlár, R., 1975, s. 87, In: Kratochvílová, E., 2004, s. 195).

V súvislosti so záujmovou činnosťou by vychovávateľ mal byť ten, ktorý bude umožňovať, pomáhať žiakom i vytvárať podmienky na to, aby prostredníctvom svojich záujmov „našli samých seba“.

Autorka J. Jundzillová píše o tom, ako priaznivo pôsobia záujmy realizované v činnosti na človeka:

- „vedú človeka k spolupráci;
- obohacujú vedomosti a schopnosti;
- prinášajú zlepšenie výsledkov v práci;
- obohacujú ľudské prežívanie;
- upevňujú kolektívne vzťahy na základe spoločných záujmov;
- umožňujú hodnotné trávenie voľného času a únik z nebezpečenstva nudy“

(Jundzillová, J., 1975, s.172, In: Kratochvílová, E., 2004, s. 196).

Prostredníctvom záujmovej činnosti deti zábavnou a uvoľnenou formou získavajú nové poznatky, zručnosti a nadväzujú nové kontakty, ktoré časom prehlbujú.

Pasivita, rozptýlenie, nečinnosť, „zabíjanie“ času, potulovanie sa, nuda, posedávanie po plotoch, lavičkách a podobne, to všetko sú nebezpečné príležitosti, podmienky pre sociálno-patologické javy, trestnú činnosť u detí a mladistvých. Z tohto dôvodu je dôležité vytvárať a ponúkať žiakom zaujímavé možnosti pre zmysluplné využívanie voľného času, čo je účinným prostriedkom výchovy tvorivej osobnosti, ale aj najúčinnjším prostriedkom primárnej prevencie proti negatívnym javom (násilie, drogy, trestná činnosť a pod.), čo sa školstvu a spoločnosti mnohonásobne vráti (Kratochvílová, E., 2002, s. 2).

Súhlasíme s uvedeným názorom E. Kratochvílovej a určite sa s ním stotožňujú aj iní autori, a aj ľudia, ktorí nepôsobia v oblasti výchovy a vzdelávania. Neraz sme sa stretli s ľuďmi, ktorí vyjadrili svoj názor, že deti a mládež nevyužívajú svoj voľný čas zmysluplne. Uvedieme príklad z praxe, napr. deti, mládež sa zoskupujú na autobusových zastávkach, kde vykazujú nežiadúce správanie – vulgárnosť, znečisťovanie a ničenie životného prostredia, majetku, užívanie alkoholu, cigariet a podobne a to najmä na dedine. Výsledkom čoho je znečistenie, ničenie okolia a riziko vzniku sociálno-patologických javov. Na druhej strane je to aj chyba verejnosti, ešte dnes sa stretávame s nespokojným obyvateľstvom, najmä na dedinách, že je málo kultúrnych príležitostí a pod. Treba sa zamyslieť, aké kroky treba uskutočniť k dosiahnutiu pozitívnych zmien a k pocitu

spokojnosti. Má význam dať príležitosť a priestor pre zanietených ľudí, ktorí majú chuť realizovať svoje nápady a motivovať ostatných ľudí.

Na základe vyššie uvedených poznatkov a názorov od autorov sme skonštatovali, že záujmová činnosť je jedným z činiteľov, ktorý sa v určitej miere podieľa na klíme ŠKD. *Záujmová činnosť podporuje cestu k pozitívnej klíme vo výchovnej skupine ŠKD:*

- prostredníctvom záujmovej činnosti sa rozvíja kooperácia medzi vychovávateľom a žiakmi, samotnými žiakmi,
- posilňuje sa vzťah medzi vychovávateľom a žiakmi, medzi žiakmi navzájom,
- vzniká tu priestor pre hlbšie spoznávanie sa medzi samotnými žiakmi, vychovávateľom a žiakmi,
- záujmová činnosť dáva príležitosť žiakom pocit úspechu, užitočnosti, prospešnosti,
- poskytuje deťom relax, odbúravanie stresu, napätia zo školy, vyučovania i odstraňuje nudu,
- prostredníctvom záujmovej činnosti sa uspokojujú vlastné potreby a záujmy žiakov,
- žiaci na základe záujmovej činnosti si uplatňujú svoju fantáziu, rozvíjajú tvorivosť, môžu sa podeliť so svojimi nápadi a názormi,
- umožňuje žiakom možnú kompenzáciu možných školských neúspechov,
- žiaci sa tešia na záujmovú činnosť, majú zážitok a radosť.

Považujeme za dôležité venovať pozornosť záujmovej činnosti a splňať jej cieľ. Skutočnosti súvisiace so záujmovou činnosťou v ŠKD, ktoré sme uviedli sú pre samotného vychovávateľa dôležité pri vytváraní podmienok, aby ciele záujmovej činnosti boli splnené.

3 SOCIÁLNA A EMOCIONÁLNA KLÍMA V ŠKD

Školský klub detí je výchovno-vzdelávacie zariadenie, ktoré dáva deťom pocit istoty, bezpečia, dôvery a príslušnosť k sociálnej skupine. Počas pobytu v ŠKD sa formuje osobnosť, myslenie, postoje a hodnoty, cítenie a správanie detí.

Podľa B. Hájeka ŠKD poskytuje bezpečné prostredie, a to nielen z hľadiska fyzického, ale i sociálneho a emocionálneho (Hájek, B., 2007, s.11).

V súvislosti so sociálnou a emocionálnou klímou v ŠKD pokladáme za dôležité venovať pozornosť schopnostiam, ktoré sú potrebné u detí rozvíjať pre život v triede.

Kvalitná sociálna a emocionálna klíma prispieva k posilneniu vzťahov medzi žiakmi, emócií žiakov ako aj k prevencii násilia a nežiadúcich foriem správania (Hanuliaková, J., 2010, s. 58).

3.1 Sociálna dimenzia klímy v ŠKD

Deti, ktoré navštevujú ŠKD patria do vekovej kategórie mladšieho školského veku. Toto obdobie je charakteristické vytváraním nových vzťahov k dospelým, napríklad vychovávateľom, učiteľom a rovesníkom v školskom prostredí. Vychovávateľ je pre dieťa v tomto veku autoritou, jeho názory dieťa prijíma často bez výhrad. V súvislosti so vstupom dieťaťa do školy a zapojenia do sociálneho prostredia sa v tomto veku uvoľňuje väzba medzi dieťaťom a rodičom. Mení sa aj vzťah dieťaťa ku svojim rovesníkom. Deti ľahko nadväzujú kontakt, vznikajú kamarátstva a vytvárajú sa hracie skupiny (Pávková, J., 2007, s. 28-29).

V súvislosti so sociálnou klímou v ŠKD je dôležité venovať dostatočnú pozornosť a vyvarovať sa nežiadúcim negatívnym javom, ktoré ovplyvňujú osobnosť vychovávateľa i žiaka a zároveň majú dopad pre klímu vo výchovnej skupine.

Sociálna stránka osobnosti sa rozvíja a formuje pod vplyvom sociálneho prostredia, vzťahov a činnosti. Sociálne prostredie je rozhodujúce pre správne sa uskutočňujúcu socializáciu. Začleňovaním žiakov do sociálnych vzťahov sa v ŠKD pestujú ich schopnosti prežívať kladné vzťahy k ľuďom (Bláha, V., 1985, s. 24).

O sociálnej klíme triedy je možné hovoriť najmenej v piatich teoretických úrovniach:

- prvá úroveň je ekologická, ľudia sú v nej prítomní skôr sprostredkovane (prostredie školskej budovy, učebne, laboratóriá, študovne a pod.),
- druhá úroveň je úroveň jednotlivcov (jednotliví učitelia a žiaci),
- tretia úroveň je úroveň malých sociálnych skupín (školská trieda),
- štvrtá úroveň je úroveň väčších sociálnych skupín (klíma školy),
- v závere piata úroveň, úroveň veľkých sociálnych skupín, napríklad úroveň školstva danej krajiny, zvláštnosti, jej kultúra (Mareš, J., 1998, s. 87).

„Sociálna dimenzia klímy triedy sa vzťahuje aj na spôsob komunikácie a kooperácie vo vnútri skupiny a medzi skupinami v triede“ (Hanuliaková, J., 2010, s. 15).

Sociálne prostredie nemá na každého žiaka rovnaký vplyv. Jeden žiak sa prispôbuje sociálnemu prostrediu viac, druhý menej a sú aj žiaci, ktorí klíme vzdorujú. Klíma triedy môže u žiaka posilňovať pozitívne i negatívne prejavy žiaka, napr. v triede ktorej je „moderné“ neučiť sa môže žiaka alebo skupinu žiakov posilňovať v tom, aby bol „iný“ ako ostatní spolužiaci (Petlák, E., 2006, s. 52).

Sociálne javy v triede ovplyvňujú postoje žiakov, ich očakávania, emócie i školskú úspešnosť. A taktiež aj vzťahy medzi spolužiakmi, medzi pedagógom a žiakom, medzi pedagógom a triedou, ktorá spoluurčuje jej rozvoj. Kým je sociálna klíma priaznivá, žiaci pracujú nerušene, bez zábran a rovnako činnosť pedagóga je efektívnejšia. V prípade ak je klíma nepriaznivá, znižuje sa učebná činnosť žiaka i práca pedagóga je sťažená (Hanuliaková, J., 2010, s. 32).

Vzájomné vzťahy medzi vychovávateľom a žiakmi sú jedným z ukazovateľov klímy v ŠKD. Vzájomné sympatie a vymieňanie informácií, názorov, potrieb starostí, radostí a podobne medzi vychovávateľom a žiakmi zobrazuje vzájomnú dôveru, čo je veľké plus pre život v ŠKD.

Schopnosť dieťaťa vychádzať s ostatnými najviac prispieje k jeho pocitu úspechu a spokojnosti v živote. Dieťa s menej spoločenskou povahou, môže byť rovnako šťastné a úspešné ako ostatné, ale chce to zo strany sveta dospelých viac trpezlivosti a starostlivosti. Odmietnutie rovesníkov v detstve sa stáva činiteľom zlého prospechu v škole, emocionálnych problémov i zvýšenia rizika kriminality v dospievaní (Shapiro, L., E., 1998, s. 133-134).

Treba brať na vedomie, že každý človek má tendenciu sa začleniť do tej sociálnej skupiny s ktorou má spoločné záujmy, potreby, názory a podobne. A to je jeden z dôvodov, aby sa deti vzájomne lepšie spoznávali, prostredníctvom rôznych techník čo môže do určitej miery eliminovať, aby u niektorých zo žiakov nevznikol pocit menejcennosti alebo vyčlenia zo sociálnej skupiny.

Vedomosť vychovávateľa o existujúcich faktoroch súvisiacich so sociálnou dimenziou ŠKD, ktoré sme uviedli môžu napomôcť pri zisťovaní a hľadaní príčin správania, konania a kvality učebných výsledkov žiakov.

C. Kosmitzki a O. P. John uvádzajú nasledovné komponenty sociálnej inteligencie:

- vnímavosť pre vnútorné stavy a nálady iných ľudí,
- všeobecnú schopnosť zaoberať sa inými ľuďmi,
- poznatky o sociálnych normách a sociálnom živote,
- schopnosť orientovať sa v sociálnych situáciách,
- využívanie sociálnych techník umožňujúcich manipulovať a jednať s inými ľuďmi,
- sociálna príťažlivosť (čaro),
- sociálna adaptácia (Kosmitzki, C., John, P., 1993, In: Hanuliaková, J., 2010 s. 34).

Pri rozvíjaní sociálnej inteligencie a podporovaní sociálnych zručností sa vyžaduje od pedagóga vytvoriť výchovnú skupinu, v ktorej sa budú žiaci cítiť uvoľnene, bude sa v nej voľne diskutovať, členovia skupiny sa budú navzájom počúvať a eliminuje sa kritika nezvyčajných nápadov a názorov (Hanuliaková, J., 2010, s. 34).

V súvislosti sociálneho rozvoja osobnosti má vychovávateľka učiť žiakov:

- osvojovať si spoločenské zvyky a pravidlá kultúrneho správania a uplatňovať ich v ŠKD, škole, rodinnom prostredí a na verejnosti,
- rozvíjať si samostatnosť, uplatňovať sa v kolektíve, rozvíjať si organizačné schopnosti,
- podriaďovať sa záujmom väčšiny, chápať zodpovednosť za porušovanie disciplíny,
- taktne presadzovať názory, ktoré žiak pokladá za správne,
- rozvíjať komunikáciu,
- spolupracovať v skupine, vzájomne si pomáhať, mať pocit kolektívnej zodpovednosti,
- kultúrne riešiť spory a napäté situácie,
- osvojovať si návyky vzájomného spolunažívania s ostatnými deťmi v skupine,
- byť ohľaduplný k mladším a slabším, telesne postihnutým, mať úctu k dospelým a starým ľuďom a podobne (Bláha, V., 1985, s. 24-25).

J. Mellibruda sa už dlhoročne zaoberá problematikou klímy a zastáva názor, že pri diagnostikovaní stavu medziľudských vzťahov treba brať na vedomie, že ľudia sa navzájom líšia vnútornou potrebou istého štýlu spolunažívania s inými ľuďmi. Poznanie pomáha určovať, či človek chce byť v spoločnosti alebo sám, či chce niekoho viesť alebo byť vedený, či chce prežívať intenzívne alebo radšej pokojnejšie zážitky (Mellibruda, J., 1990).

Jednou z úloh práce vychovávateľa je pre efektívnu klímu ako takú dôležité dobre poznať svojich žiakov a to z každej stránky osobnosti i jeho zručností a podobne. Túto úlohu možno plniť uskutočňovaním rozhovorom medzi vychovávateľom a žiakmi, a nakoniec aj medzi nim a rodičmi žiakov. Ďalej prostredníctvom aktivít, hier a záujmovej činnosti. Obsahom týchto techník by mali byť city, medziľudské vzťahy, nespokojnosť, radosti, túžby detí a podobne.

Deti s problémy vychádzať s druhými, majú zároveň ťažkosti podeliť sa so svojimi potrebami, porozumieť potrebám a prianiam iných (Shapiro, L., E., 1998, s.135).

Deti, ktoré majú problémy vyjadriť svoje potreby a taktiež pochopiť, rešpektovať potreby a názory iných ľudí má zlý vplyv pre vzájomné vzťahy medzi dieťaťom a ľuďmi v jeho blízkom okolí, čo môže pretrvávajúť aj v dospelosti.

Vyčlenenie dieťaťa zo skupiny svojich vrstovníkov môže byť jedno z bolestných životných skúseností. Izolovanie dieťaťa zo skupiny je jedným z najčastejšie určujúcich faktorov pri hodnotení dospelého človeka, či bolo jeho detstvo „šťastné“ alebo „nešťastné“. Dieťa, ktoré je odmietnuté v určitej situácii, je vnímané ako „outsider“, dôvody sú rôzne, ako napr. dieťa sa prisťahovalo z iného mesta, alebo je dočasne odmietnuté z dôvodu fyzických alebo kultúrnych rozdielov. V priebehu roka sa dieťa do skupiny začlení, ale v prípade, že dieťa je naďalej odmietané, sú vnímané isté nezmeniteľné vlastnosti dieťaťa, ktoré sú pre nich neprijateľné. Tieto deti „outsideri“ sa často uzatvárajú do seba a sú „bolestne plaché“, alebo naopak sú agresívne, prehnane súťaživé, náročné, hádavé a dominantné. U dieťaťa, ktoré je spoločensky odmietané, je väčšia pravdepodobnosť, že nedokončí strednú školu, bude stíhaný pre jeho kriminálne činy alebo prepadne nejakému druhu závislosti - drogy, alkohol, cigarety, gemblérstvo a podobne (Shapiro, L., E., 1998, s.155-156).

Vyčlenenie dieťaťa z kolektívu a odmietanie jeho spolužiakmi môže u dieťaťa podporovať isté charakterové vlastnosti, ktoré môžu mať aj negatívny dopad na psychiku dieťaťa ako napríklad bojzivosť, utiahnutosť, mrzutosť, drzosť, neochota spolupracovať s kolektívom i nedôvera voči rovesníkom alebo nechúť nadväzovať kontakty v blízkom okolí.

3.2 Emocionálna dimenzia klímy v ŠKD

Klíma v ŠKD je priaznivejšia, keď vychovávateľ a deti sa budú mať radi, medzi nimi budú prevládať dobré vzájomné vzťahy a vzájomne si budú pomáhať. V takomto prípade si všetci budú vážiť svoje členstvo vo výchovnej skupine a zároveň snažiť o to, aby ako sociálna skupina nestagnovala v akejkoľvek činnosti a taktiež aj pri udržaní dobrej klímy v ŠKD.

J. Dargová hovorí: „*Dnešné deti sú síce silnejšie, nadanejšie, v mnohých oblastiach zbehlejšie a prispôsobivejšie, než ktorákoľvek generácia pred nimi, no o to zraniteľnejšie, citlivejšie a citovo hladnejšie*“ (Dargová, J., 2002, s. 192).

Súhlasíme s názorom J. Dargovej, ktorý je jeden z dôvodov prečo sa venovať danej téme pre osobnosť dieťaťa a dôležitej. Súčasná doba prináša so sebou veľa zmien, ktoré majú pre človeka pozitívny ale aj bohužiaľ negatívny dopad na jeho osobnosť a ktoré do určitej miery môžu brániť i rozvoju osobnosti človeka.

Žiak inej národnosti, rasy, vierovyznania alebo žiak pochádzajúci zo slabšej finančnej rodiny a pod. je často odmietaný spoločnosťou. Je dôležité realizovať prevenciu a zároveň viesť deti k tomu, aby vnímali každého vo výchovnej skupine ako výnimočnú osobnosť. Pretože každý z nás je iný, výnimočný, originálny a v inej oblasti zručnejší a pod.

„Výskyt agresívneho správania sa žiakov má dôsledky najmä v oblasti sociálnych vzťahov, v komunikácii medzi žiakmi, vo vzájomnej interakcii, kooperácii, dôvere, participácii na riešení problémov, spolupatričnosti“ (Hanuliaková, J., - Hollá, K., 2008, s.7).

Agresia a násilie sa naďalej stupňuje a to nielen medzi dospelými ľuďmi ale aj medzi deťmi. Takéto nežiadúce správanie môže negatívne ovplyvňovať život v triede, čo znižuje u žiakov pocit bezpečia a dôvery.

Každodenný kontakt, vzájomné poznávanie a zbližovanie medzi vychovávateľkou a deťmi vyvíja vzťah, ktorý môže kladne, ale taktiež aj záporne ovplyvňovať úspešnosť pedagogického pôsobenia i vývoj osobnosti dieťaťa (Hájek, B., 2007, s. 33).

Lawrence E. Shapiro hovorí, že *„emocionálna inteligencia alebo EQ nie je založená na tom, ako je dieťa chytré, ale skôr na tom, čomu hovoríme osobnostné rysy alebo jednoducho charakter“ (Shapiro, L., E., 1998, s.14).*

Podľa psychológov P. Salovey a J. Mayer, ktorí ako prvý použili pojem „emocionálna inteligencia“ v roku 1990 považujú za emocionálne vlastnosti ako vcítenie, vyjadrovanie a chápanie pocitov, ovládanie nálady, nezávislosť, prispôsobovanie sa, obľúbenosť, schopnosť riešiť medzilidské problémy, vytrvalosť, priateľskosť, láskavosť a úcta, ktoré sú dôležité pri dosahovaní úspechov v živote každého človeka (In: Shapiro, L., E., 1998, s.14).

Emocionálna inteligencia je dôležitá pre výchovu a vzdelávanie detí, ale jej význam presahuje aj do pracovného procesu a do medziľudských vzťahov, prejavov. Výskumy ukazujú, že emocionálne vlastnosti, ktoré spôsobujú, že dieťa je vnímané ako nadšený žiak alebo že je obľúbené medzi spolužiakmi, či kamarátmi, mu pomáhajú aj po 20 rokoch v jeho povolání alebo v súkromnom živote (Shapiro, L., E., 1998, s.15).

Dobrý vzťah žiaka k vychovávateľke a taktiež k ostatným spolužiakom vzbudzuje u detí dôveru.

P. Salovey a J. Mayer definovali emocionálnu inteligenciu ako „súčasť sociálnej inteligencie, ktorá zahrňuje schopnosť sledovať vlastné i cudzie pocity a emócie, rozlišovať ich a využívať tieto informácie vo svojom myslení a jednaní“ (In: Shapiro, L., E., 1998, s.17).

Emocionálne schopnosti, vlastnosti, zručnosti, kompetencie nie sú protikladom intelligenčných, rozumových schopností, ale naopak skôr sa vzájomne dopĺňajú. Ideálnym prípadom je človek, ktorý vyniká nielen v rozumových schopnostiach ale aj v sociálnych a emocionálnych zručnostiach (Shapiro, L., E., 1998, s.17).

Autorka J. Hanuliaková píše o tom, že existujú oblasti, ktoré narúšajú emocionálny vývin dieťaťa a sťažujú i jeho ďalší rozvoj. Patria k nim:

- a) „nepodnetné emocionálne prostredie s nedostatočným počtom emocionálnych podnetov, čo vedie k utrpeniu dieťaťa v citovej oblasti – dieťa zostáva citovo zaostalé,
- b) nadmerne bohaté emocionálne prostredie, v ktorom je dieťa stále a neprimerane pod vplyvom rozličných citových podnetov, čo vedie k zľahostajneniu, unavenosti až k citovej labilite a neurotizácii,
- c) jednostranné emocionálne prostredie, v ktorom prevažujú isté emocionálne kvality a dieťa sa stáva citovo jednostranné,
- d) škodlivé emocionálne prostredie s prevahou negatívnych emocionálnych stavov“ (Hanuliaková, J., 2010, s. 54-55).

Veľa detí žije v rodinnom prostredí, v ktorom je málo emocionálnych podnetov zo strany ich rodičov, čo môže mať zlý dopad na ich psychický rozvoj. Príčinou tejto nežiadúcej skutočnosti je uponáhľaná doba v ktorej žijeme, čo má dopad na každého človeka. Rodičia často nemajú čas na svoje deti, pretože sú veľmi zaneprázdnení a tým

sa znižuje osobný, emocionálny kontakt medzi rodičmi a dieťaťom. Bohužiaľ sme svedkami aj toho, že samotný rodičia nemajú záujem o svoje dieťa a zahrňujú ho skôr materiálnymi vecami, než láskou, pochvalou, pozornosťou a pod. ŠKD môže dieťaťu poskytnúť tzv. kompenzáciu za nedostatok citových prejavov z rodinného prostredia. A to zo strany vychovávateľa a spolužiakov, ktorí mu dajú dôležité emocionálne i sociálne potreby ako napríklad pochvala, komunikácia, aktívne počúvanie a dôvera.

Úspešná výchova a vzdelávanie môže prebiehať len v atmosfére v ktorej prevláda radosť, pokoj, smiech, porozumenie, kooperácia, aktívne počúvanie, empatia v rámci interakcie vychovávateľ - žiak, vychovávateľ – skupina žiakov.

V súvislosti rozvoja emocionálnej stránky osobnosti má vychovávateľka učiť žiakov:

- utvárať si kladné citové vzťahy k spoločenskému a prírodnému prostrediu, k výsledkom ľudskej práce,
- formovať vyššie kladné intelektuálne city (hĺbavosť), city estetické (zmysel pre krásu), morálne (priateľstvo, dobroprajnosť, ohľaduplnosť, súcitiť a pod.),
- ovládať záporné citové prejavy (závisť, zlomyseľnosť, strach a pod.), ovládať afekty a nálady,
- správne riešiť konfliktné situácie, vyrovnávať sa s frustráciami a stresom,
- nepodliehať ľahko cudzím vplyvom, a podobne (Bláha, V., 1985, s. 23).

Od vychovávateľa sa vyžaduje prejavovať určitú úroveň citlivosti, schopnosť nadchnúť sa pre isté veci, bohatosť a úprimnosť citov. Vychovávateľ si má vždy klásť otázku, ako sa cíti dieťa pri akejkoľvek činnosti a snažiť sa spoznať, čo cítia jeho deti (Holúbek, J., 1996, s. 8).

Ďalej vychovávateľka by mala žiakov ŠKD učiť k humánnemu prístupu:

- k úcte a slušnosti k rodičom, učiteľom, vychovávateľom, dospelým i starým ľuďom,
- k solidarite s deťmi utláčaných a inak trpiacich národov a k snahe im pomáhať (napr. zbierka hračiek, oblečenia a pod.),
- k vedomiu, že ľudia všetkých rás a národností sú si rovnocenní, a podobne (Bláha, V., 1985, s. 35).

Sociológovia sa domnievajú, že problémy dnešných detí je možné pripisovať zložitým zmenám v spoločnosti, alarmujúcemu počtu rozvodov, negatívnemu vplyvu televízie a médií, nedostatku úcty ku škole, skracujúcej sa doby, ktorú rodičia trávia so svojimi deťmi a podobne (Shapiro, L., E., 1998, s.19).

Tu je dôležité sa zamyslieť, aké potrebné kroky treba uskutočniť, aby sme vychovali deti, ktoré budú šťastné, zdravé a tvorivé.

Je dôležité vytvárať podmienky pre budovanie prostredia, v ktorom sa budú žiaci cítiť bezpečne a môžu sa realizovať, vyjadrovať svoje názory a pocity, bez strachu z možného zosmiešnenia alebo neúspechu.

3.3 Intervencia do klímy triedy

Snaha vychovávateľa o zlepšenie a skvalitňovanie klímy v triede si vyžaduje, aby ovládal a vedel aplikovať v praxi viaceré metódy na diagnostikovanie klímy v triede. Na dosiahnutie zmeny klímy vo výchovnej skupine možno použiť sériu metód, taktík, ako napr. pozorovanie, diagnostický rozhovor, dotazník, posudzovacia škála, sociometria, žiacke kresby, žiacke denníky a podobne.

„Pre výchovné stratégie a metódy zmien klímy v skupine sú dôležité tieto kroky:

- a) popis reálneho stavu a jeho porovnanie s inými skupinami, z ktorého vyplynie, v ktorých charakteristikách konkrétna skupina je „dobrá“ alebo lepšia či horšia – východisko pre výchovný plán,
- b) porovnanie názorov vychovávateľov a detí na klímu v skupine- východisko pre konfrontáciu stratégie zmien,
- c) porovnanie aktuálnej preferovanej klímy deťmi alebo aj učiteľmi či vychovávateľmi, deti odpovedajú na otázky, ako sa cítia v skupine a v druhom stĺpci, akú klímu by chceli mať,
- d) diagnostika klímy v skupine slúži na porovnanie výchovných zásahov pred a po ich aplikácii, ako miera efektívnosti vplyvom,
- e) porovnanie klímy v skupinách, kde sú „dobrí“ vychovávatelia a „horší“, môže vyústiť do stratégie zmien klímy“ (Zelina, M., 1996, s. 156).

Autor M. Zelina píše o charakteristike správania, ktoré vychovávateľ bude vo výchovnej skupine uplatňovať, myslí tým empatiu, srdečnosť, autentickosť, konkrétnosť, iniciatívnosť, bezprostrednosť, otvorenosť, akceptáciu citu, konfrontáciu a sebapoznanie, čo možno považovať za základné taktiky na dosiahnutie zmeny klímy (Zelina, M., 1996, s. 158-160).

Podľa M. Zelinu existuje súbor zábran, blokáď, prečo sa takto tradičný vychovávateľ nespráva. Medzi najdôležitejšie predsudky, prekážky patria:

- klesne tým moja autorita, keď budem empatický,
- byť sebou, otvoreným a akceptujúcim je náročné a prináša to so sebou veľa problémov,
- moji nadriadení ma budú za tento vzťah a prístup hodnotiť negatívne,
- keď sa budem správať popísaným spôsobom, neudržím v triede, skupine disciplínu a nesplním ciele,
- bojím sa, že prestanem byť sám sebou, keď budem takto akceptovať iných a komunikovať s inými (Zelina, M., 1996, s. 160).

Žiak je chápaný nielen ako „súčasť kolektívu“, ale aj ako osobnosť so svojimi pozitívnymi i negatívnymi vlastnosťami. Snaha o vytváranie optimálnej klímy v triede vedie k humánnemu výchovno-vzdelávaciemu procesu. Rozumieme tým vytváranie príjemného pracovného prostredia, o vzájomný rešpekt medzi učiteľom a žiakmi a aj žiakmi navzájom. Humánný pedagóg vytvára spokojnosť vo vyučovaní a výchove, predchádza stresom a pod., čo má vplyv na výkon detí a zároveň vytvára aj priaznivú atmosféru pre vzájomnú úctu. Ďalej vytvára priestor pre ich samostatnú prácu a taktiež čas pre nápaditosť, podporuje ich vzájomnú komunikáciu a pod. Odstránenie strachu detí je ďalšou podmienkou vytvorenia pokojnej atmosféry. Pedagóg prispôsobuje tempo, organizáciu práce schopnostiam a možnostiam žiakov, odstránenie strachu z neúspechu pri preverovaní vedomostí a pod. Tradičný prístup kladie dôraz na výkony žiakov, zatiaľ čo humanistický prístup sa zameriava na zaujímavosť vzdelávania pre žiakov, na jeho výchovné hodnoty a na zážitkovú sféru žiaka. Uplatňovaním humánného prístupu dosiahneme, že žiaci sa budú cítiť dobre a budú mať chuť do učenia, každý žiak má optimálne podmienky pre svoj rozvoj a necíti sa v ohrození (Petlák, E., 2000, s. 44-50).

Priaznivá klíma v ŠKD je výsledkom snahy o zlepšenie a skvalitňovanie klímy vo výchovnej skupine, a to najmä zo strany vychovávateľa a žiakov, prípadne aj zásluhou vedenia ŠKD, ostatných pedagogických zamestnancov a rodičov. Vynaložené úsilie pre dosiahnutie pozitívnej klímy vo výchovnej skupine môže byť motiváciou pre ostatných pedagogických zamestnancov alebo pre ďalšie školské kluby detí.

ZÁVER

Žijeme uponáhľanej a náročnej dobe, dôsledkom čoho to zanecháva stopy na osobnosti človeka a zároveň s tým sa to prenáša aj do oblasti školstva, výchovy a rodiny. Všetci sme vystavovaní rôznym tlakom, či už zo strany spoločnosti, zamestnania, kolegov a podobne. Tým chceme povedať, že vychovávateľ vo svojej práci pociťuje tlak zo strany vedenia ŠKD, kolegov, rodičov detí a verejnosti. Práca vychovávateľa, jeho štýl výchovy a učenia, výber a aplikovanie metód, pomôcok, jeho spoločenské vystupovanie a správanie priťahuje pozornosť verejnosti pracujúcej v oblasti školstva a edukácie, ale aj pozornosť laickej spoločnosti, čiže bez pedagogického vzdelania. Práca vychovávateľa je na jednej strane veľmi náročná z hľadiska času a stavu jeho psychiky, ale aj psychiky ľudí s ktorými prichádza každodenne do kontaktu. Jeho výchovné pôsobenie si vyžaduje dávku kreativity, kultúrnej rozhladenosti, zodpovednosti, empatie, trpezlivosti, aktívne počúvanie, komunikáciu a podobne. Na druhej strane je to krásna práca, ktorá pri úspešných výchovno-vzdelávacích výsledkoch dáva pocit spokojnosti, užitočnosti, radosti a chuť ďalej výchovne pôsobiť na deti a pripravovať ich do života, ale aj pracovať na sebe a postupne odstraňovať svoje nedostatky aspoň do určitej miery.

Školský klub detí musí byť miestom, ktoré zabezpečuje pre žiakov výchovu a vzdelávanie v čase mimo vyučovania a zároveň miestom, v ktorom sa budú žiaci cítiť bezpečne, bez prežívania nátlaku, strachu, stresu a napätia či už zo strany pedagogických zamestnancov alebo svojich spolužiakov. Pre vychovávateľa, ale predovšetkým pre deti je dôležité prostredie v ktorom bude prevládať radosť, humor, spokojnosť, pochvala, uznanie, komunikácia a to verbálna i neverbálna, porozumenie a podobne. V takomto prostredí si žiaci môžu rozvíjať nielen kognitívnu, ale aj najmä emocionálnu a sociálnu stránku svojej osobnosti. Samozrejme sme si vedomí toho že tak ako sám život je nevyspytateľný, tak zároveň to platí aj pre edukačný proces. Ani sám vychovávateľ nebude vždy schopný predvídať vznik nejakého problému, priebeh nejakej činnosti alebo správanie, či reakciu a konanie detí.

Rozhodujúcimi činiteľmi, ktoré ovplyvňujú klímu vo výchovnej skupine v ŠKD sú vychovávateľ, žiaci, vzájomné vzťahy medzi žiakmi, vzťah medzi vychovávateľom, učiteľom a žiakmi, záujmová činnosť, problémy a radosti medzi členmi v ŠKD, prevládajúca nálada vo výchovnej skupine a podobne.

V súvislosti s témou sme venovali pozornosť záujmovej činnosti v ŠKD, prostredníctvom ktorej deti uspokojujú svoje potreby a záujmy, na ktoré nemusia mať dostatok času, priestoru mimo školy a v rodinnom prostredí. Dieťa treba nenásilnou formou usmerňovať pri slobodnom rozhodnutí akej záujmovej činnosti sa bude venovať. Vďaka záujmovej činnosti sa u detí odкрýva nadanie, talent a rozvíjajú si svoje zručnosti, schopnosti, čo u detí vyvoláva pocit uznania, kompenzáciu školských neúspechov. Záujmová činnosť dáva priestor pre deti sa vzájomne lepšie spoznať, rozvíja sa tu spolupráca a komunikácia. Všetky fakty, ktoré sme vymenovali môžu prispievať v pozitívnom smere pri vytváraní optimálnej klímy v ŠKD.

V práci sme uviedli a opísali dostatok dôvodov, ktoré vo významnej miere ovplyvňujú klímu v ŠKD a vedú vychovávateľa i ostatných pedagogických zamestnancov k tomu, aby klíme či už školy, triedy a školského klubu detí venovali dostatočnú pozornosť. Často sa stretávame s tým, že súčasná školská prax sa sústreďuje predovšetkým na vedomostnú stránku žiaka, pričom sa ako keby zabúdalo na emócie dieťaťa – jeho radosti, ale aj problémy, sny a túžby, na pocit uznania pochvaly od svojho blízkeho okolia.

Zo skutočností, ktoré sme uviedli v práci nám môžu dať odpovede na otázky, ktoré súvisia aké sú deti, aké by mali a mohli byť, aké sú príčiny ich konania a správania, ako sa cítia počas pobytu v ŠKD, akú klímu si predstavujú a podobne. Pri týchto dôležitých otázkach by sa mal vychovávateľ zamýšľať nad tým aké kroky sú nevyhnutné pri kreovaní klímy v ŠKD, čo je predpokladom zvyšovania kvality príjemného prostredia so úspešnými výchovno-vzdelávacími výsledkami u detí. Pre vytváranie klímy vo výchovnej skupine je dôležité ak vychovávateľ k deťom pristupuje nielen ako vychovávateľ, ale ako človek, ktorému nie je ľahostajný žiak a záleží mu na jeho postavení medzi deťmi, záleží na jeho práci a taktiež na tom, aby všetci žiaci mali úspechy v akejkoľvek činnosti v ŠKD. Samozrejme treba dbať do úvahy, aby žiaci rešpektovali pravidlá a mali pocit zodpovednosti za disciplínu.

V práci sme sa venovali aj sociálnym a emocionálnym kompetenciám, ktorými by mali disponovať deti aspoň v určitej miere pre udržanie optimálnej klímy v ŠKD. Deti môžu potrebné kompetencie získať prostredníctvom rôznych aktivít, hier, rozhovorov, príbehov, vychádzok a podobne, ktoré sa napríklad budú týkať oblasti emócií, socializácie a morálky.

Prácu, ktorú sme rozpracovali nám do veľkej miery obohatila naše doterajšie poznatky o problematike špecifiká sociálno-emocionálnej klímy v ŠKD. Pri vypracovávaní sme si uvedomili, že daná téma je aktuálna a dôležitá pre blaho všetkých, ktorí pracujú a navštevujú školský klub detí. Poznatky súvisiace so sociálnou a emocionálnou klímou v ŠKD sú tzv. pomôckou do praxe v oblasti školstva a edukácie pre vychovávateľov, učiteľov i budúcich pedagogických zamestnancov.

Na záver uvádzame výrok, ktoré sa mne osobne veľmi páči a dotýka sa problematiky či už klímy v škole, triede alebo v školskom klube detí. Tento výrok stojí za zamyslenie sa každého učiteľa a vychovávateľa, či jeho správanie a konanie v akejkoľvek činnosti je správne a či nie je prispievateľom k nepriaznivej klíme vo výchovnej skupine.

„Dospel som k desivému záveru. Som rozhodujúcim činiteľom v triede. Mojm osobným prístupom utváram klímu. Mojou každodennou náladou vytváram v nej počasie. Ako učiteľ mám obrovskú silu urobiť život dieťaťa nešťastným alebo radostným. Môžem byť nástrojom bolesti alebo nástrojom inšpirácie. Môžem ponížiť alebo prispôsobovať sa, zraniť alebo liečiť. Vo všetkých situáciách moja odpoveď rozhodne o tom, či sa bude kríza stupňovať alebo zmierňovať, či sa dieťa bude humanizovať alebo dehumanizovať.“

Haim Ginott

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

ALEXOVÁ, S. A VOPEL, K. W. 1992. *Nechaj ma, chcem sa učiť sám II*. Bratislava: SPN. 126 s. ISBN 80-08-01522-5.

BADZIUKIEWICZ, B. - SALASIŃSKI, M. 2005. *Vademecim wychowawcy*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak. ISBN 83-89501-31-7.

BARTOŠ, M. 1983. *Záujmová činnost ve volném čase*. Praha: PRÁCE, 160 s. 24-081-83.

BLÁHA, V. 1987. *Výchovno-vzdelávacia činnosť v školskej družine*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 160 s. 067-362-87 VVC.

DARGOVÁ, J. – ČONKOVÁ, Ľ. 2002. *Emocionálna inteligencia a tvorivá výučba...alebo keď sa srdce spája s rozumom*. Prešov: Privatpres, 192 s. ISBN 80-968608-3-6.

ĎURDIAK, Ľ. – GATIAL, V. 2006. *Psychologické aspekty výchovného a kariérového poradenstva*. Nitra: Pedagogická fakulta UKF v Nitre, 207 s. ISBN 80-8094-060-6, EAN 9788080940607.

GÁVORA, P. 1999. *Akí sú moji žiaci?* Bratislava: PRÁCA, spol. s. r. o., 239 s. ISBN 80-7094-335-1.

GRECMANOVÁ, H. 1988. *Pojetí školní klimatu ve vědecké literatuře*. In: Pedagogická orientace, č. 1.

GRECMANOVÁ, H. 1997. *Typy školskej klímy a jej vplyvy*. In Pedagogická revue, č. 5-6, roč. 49, s. 258-265.

HÁJEK, B. – PÁVKOVÁ, J. a kol. 2007. *Školní družina*. Praha: Portál, s. r. o., 160 s. ISBN 978-80-7367-268-3.

HANULIAKOVÁ, J. – HOLLÁ, K. 2008. *Agresívne správanie sa žiakov a jeho vplyv na klímu triedy*. In Vychovávateľ, ISSN 0139-6919, EDUCATUO, roč. LVI, č. 8, s. 5-9.

HANULIAKOVÁ, J. 2010. *Kreovanie klímy triedy v edukačnej praxi*. Iris, 102 s.

ISBN 978-80-89256-51-8.

HOLÚBEK, J. 1996. *Citová výchova v školskom klube*. In *Vychovávateľ*.

ISSN 0139-6919, EDUCATIO, roč. IXL, č. 3, s. 8-12.

JUNDZILLOVÁ. 1975. *O samowychowaniu*. Warszawa: [s.n.].

Kleinová, J. *Plán práce ŠKD*. Základná škola Mníšek nad Hnilcom 497. s.3.[online].

[cit. 2011-04-06].

KONARZZEWSKI, K. *Sztuka nauczania*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, ISBN 83-01-14240-5.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 1983. *Záujmy a záujmová činnosť žiakov a pionierov*. Bratislava, Pionierske oddelenie SÚV SZM: Smena, 127 s. ISBN 73-085-83 02.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2004. *Pedagogika voľného času*. Univerzita Komenského Bratislava, 308 s. ISBN 80-223-1930-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2002. *Práca v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach*. In *Vychovávateľ*. ISSN 0139-6919, EDUCATIO, 1. Ročník XLVIII, s. 2-5.

MAREŠ, J. 1998. *Sociální klima školní třídy*. (přehledová studie) Praha: Asociace školní psychologie ČR a SR. [cit. 2006-07-11]. Dostupné na internete:

http://klima.pedagogika.cz/trida/doc/Mares_Klima_tridy.pdf

MELLIBRUDA, J. 1990. *Ja-ty-my*. Bratislava: Smena. ISBN 80-221-0052-8.

PETLÁK, E. 2004. *Všeobecná didaktika*. Iris, 311 s. ISBN 80-89018-64-5.

PETLÁK, E. 2006. *Klíma školy a klíma triedy*. Bratislava: Iris, 119 s.

ISBN 80-89018-97-1.

PETLÁK, E. 2000. *Pedagogicko-didaktická práca učiteľa*. Bratislava: Iris, 239 s.

ISBN 80-89018-05-X.

PRŮCHA, J. - Walterová, E. - Mareš, J. 1998. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, s. r. o., ISBN 80-7178-252-1.

SALOVEY, P. - MAYER, J. 1989. *Emotional Intelligence*. Imagination, Cognition and Personality, v. 9, no. 3, s. 185-211.

SHAPIRO, L. E. 1998. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha: Portál, s. r. o., 267 s. ISBN 80-7178-238-6.

SEDLÁŘ, R. 1975. *Základy mimo vyučovacího systému v socialistické škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. 2009. *Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach (ukážka)*. [online]. Bratislava. [cit. 2011-02-27]. Dostupné na internete:

http://www.minedu.sk/data/USERDATA/ATEMY/2009/SkVP/20090601_Tvorba_vychovnych_programov.pdf

ŠVEC, Š. a kolektív. 1998. *Metodológia vied o výchove*. Bratislava: IRIS, 303 s. ISBN 80-88778-73-5.

VYHLÁŠKA MŠ SR č. 306 z 15. júla 2009 o školskom klube detí, školskom stredisku záujmovej činnosti, centre voľného času, školskom hospodárstve a stredisku odbornej praxe. [cit. 2011-02-27]. Dostupné na internete:

[.http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Vyhlasky/306_2009.pdf](http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Vyhlasky/306_2009.pdf)

ZÁKON Národnej rady Slovenskej republiky č. 279 z 21. októbra 1993 o školských zariadeniach. Zbierka zákonov č. 279/1993.

Základná škola Považské Podhradie 169, 017 04 Považská Bystrica. [online].

[cit. 2011-04-06]. Dostupné na internete:

<http://www.zspodhradpb.edu.sk/skd/t%C3%BD%C5%BEenn%C3%BD-pl%C3%A1n>

ZELINA, M. 1996. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: Iris, 234 s. ISBN80-967013-4-7.

PRÍLOHY

Týždenný plán

(Základná škola Považské Podhradie 169, 017 04 Považská Bystrica. [online].

[cit. 2011-04-06]. Dostupné na internete:

<http://www.zspodhradpb.edu.sk/skd/t%C3%BD%C5%BEenn%C3%BD-pl%C3%A1n>

Dátum: 4.4.2011 - 8.4.2011

Deň	Druh činnosti		
	Oddychová, relaxačná, rekreačná	Záujmová	Vzdelávacia (príprava na vyučovanie)
Po	Rekreačná činnosť hry na ihrisku	<u>Spoločensko - vedná</u> Apríl - mesiac lesov	Príprava na vyučovanie
Ut	Oddych v triede hry, kreslenie	<u>Prírodovedno - environmentálna</u> Vychádzka do lesa	Písanie úloh, kontrola
St	Oddych v triede pri hrách	<u>Pracovno - technická</u> Jarný kvet	Písanie úloh, opakovanie
Št	Rekreačná činnosť hry na ihrisku	<u>Telovýchovná, športová a zdravotná</u> Hry na ihrisku	Písanie úloh, opakovanie
Pi	Relaxačná činnosť	<u>Esteticko - výchovná</u> Sledovanie rozprávky	Písanie úloh, opakovanie

Pravidlá bezpečného školského klubu

(Kleinová, J. Plán práce ŠKD. Základná škola Mníšek nad Hnilcom 497. s.3.[online].

[cit. 2011-04-06].)

1. Po príchode do ŠKD odkladám školskú aktovku na určené miesto
2. Na obed a z obeda odchádzam v sprievode pani vychovávateľky alebo pani učiteľky
3. Dodržujem hygienické zásady
4. Ak sa necítim dobre alebo sa zraním, okamžite to hlásim pani vychovávateľke
5. K vybaveniu a zariadeniu ŠKD sa správam šetrne
6. Nikdy svojvoľne neopúšťam triedu, v prípade odchodu, oznámim dôvod pani vychovávateľke
7. S nožnicami a inými ostrými predmetmi pracujem maximálne opatrne, pod dohľadom dospeljej osoby
8. Nesmiem manipulovať s elektrickými zariadeniami a oknami
9. Pri pobyte mimo budovy sa riadim pokynmi pani vychovávateľky
10. V priestoroch školy nebehám, správam sa bezpečne
11. Pri odchode zo ŠKD odložím vypožičané hračky a iné potreby na pôvodné miesto.

Tabuľka 1 Porovnanie klímy triedy a klímy ŠKD

Činitele s pozitívnym a negatívnym dopadom na klímu:	Klíma v triede	Klíma v ŠKD
- didaktické hry	☹ ☺	☺
- humor, láskavý prístup	☹ ☺	☺
- napätá atmosféra, stres, strach	☹	☺
- komplexný rozvoj osobnosti žiaka	☹	☺
- hluk, oslabená disciplína žiakov	☹ ☺	☹ ☺
- vzájomné spoznávanie	☹ ☺	☺
- uvoľnená atmosféra, oddych	☹ ☺	☺
- rozvoj kooperácie	☹ ☺	☺
- stereotyp, nesústredenosť	☹ ☺	☺
- vedomosti, poznatky, schopnosti	☺	☺
- záujmy, rozvoj zručností	☹	☺
- blízky vzťah s pedagógom	☹ ☺	☺

😊 - symbolizuje skutočnosť, ktorá dominuje v klíme častejšie a to v pozitívnom smere

☹️ - symbolizuje skutočnosť, ktorá dominuje v klíme častejšie, ale v negatívnom smere

☹️ 😊 - symbolizuje skutočnosť, ktorá môže i nemusí prevládať v klíme, čo skôr záleží

od samotného prístupu učiteľa, vychovávateľa a žiakov.

Ako sa máš?

(ALEXOVÁ, S. A VOPEL, K. W. 1992. *Ako sa máš?* In Nechaj ma, chcem sa učiť sám II. Bratislava: SPN. s. 33-34. ISBN 80-08-01522-5.)

Ciele: deti dostávajú šancu vnímať vlastné city, všímať si city iných a uvedomiť si, že dospelí berú ich city a trápenia vážne.

Účastníci: od 8 rokov.

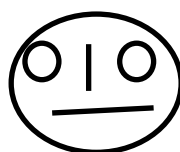
Čas: podľa situácie od 15 do 45 minút.

Pomôcky: nakreslite na tabuľu alebo veľký hárok papiera tri tváre. Nad ne napíšte: „*Ako sa máš?*“ Vynechajte dost miesta, aby si každé dieťa mohlo napísať svoje meno pod jednu z tvári.

nešťastný

zmiešané city

šťastný

Návod: rád by som vedel/a, ako sa máte. Na svojej odpovede budete mať dost času.

Nakreslil/a som tri tváre. Chcel/a by som, aby ste napísali svoje meno pod tú tvár, ktorá najlepšie vystihuje vašu náladu. Ak napíšete svoje meno pod šťastnú tvár, bude to znamenať, že sa vám všetko darí, že ste zažili niečo pekné, že ste skutočne šťastní. Ak napíšete svoje meno pod nešťastnú tvár, môže to znamenať, že sa vám stalo niečo nemilé, že by sa vám mohlo vodiť lepšie. Ak napíšete svoje meno do stredu, bude to znamenať, že sa vám nevodí ani dobre, ani zle, teda celkom normálne. Svoje meno nemusíte, samozrejme, napísať nikde. (Keď sa už zapísali všetky deti, môžete urobiť krátke zhrnutie. Poproste najprv šťastné deti, aby ako prvé porozprávali, čo ich teší, na motto: „*Som šťastný, lebo...*“ Potom sa môžu vyjadriť normálne naladené deti, na motto: „*Cítil by som sa lepšie, keby...*“ Tieto výpovede tvoria most k tretej skupine, ktorá sa vyjadrí na záver. Deti tejto skupiny si môžu vybrať, či sa chcú porozprávať so všetkými alebo len s vami medzi štyrmi očami. Naznačte, či sa chcete zaoberať určitými problémami v rámci spoločnej práce, prípadne či chcete dotyčnému dieťaťu pomôcť iným spôsobom.)